

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 69.

Onsdagen den 5 juni, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd ävensom en i ämnet väckt motion.

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.*

I en till riksdagen den 10 maj 1918 avlåten, till statsutskottet remitterad proposition, nr 431, hade Kungl. Maj:ts, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen, att — med godkännande av ett den 7 maj 1918 mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Stockholmstelefon upprättat kontrakt angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar m. m. att tillträdas den 1 juli 1918 — bemyndiga telegrafstyrelsen dels att å svenska statens vägnar till nämnda bolag eller order utfärda de i kontraktets § 10 omförmälda reverser å köpesumman för den försålda egendomen, dels att ej mindre använda erforderliga belopp av telegrafmedel till gäldande av före 1919 års utgång förfallande ränta å berörda reverser än även av vartdera av de utav 1918 års riksdag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat för år 1918 och 1919 års stat anvisade anslag använda 5,000,000 kronor för inlösen å förfallodagarna av de utav nyssnämnda reverser, vilka förfölle till betalning den 1 juli 1918 och den 1 juli 1919, dels ock att, i vad på telegrafstyrelsen berodde, vidtaga övriga åtgärder för verkställande av förberörda kontraktsavtal.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Ernst A. Lindblad* väckt motion, nr 208, vari hemställts, att riksdagen behagade besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 431 angående inköp av enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med av-
Andra kammarens protokoll 1918. Nr 69.

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

slag å herr Ernst A. Lindblads ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Strömberg, Wrangel, Boman, Andersson* i Skivarp, *Persson* i Stallerhult och *Lübeck*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Andersson* i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna av detta betänkande, har jag icke kunnat biträda utskottets förslag i förevarande fråga. Jag anser, att den utredning, som föreligger, icke är sådan, att man på den kan bygga ett så stort företag som detta. Men jag vill därför ej lägga någon skuld på regeringen därför att ej utredningen är sådan, som den borde vara. Som herrarna se lämnade telegrafstyrelsen sitt utlåtande den 7 maj och regeringen den 10 maj sin proposition till riksdagen. Regeringen har sålunda ej kunnat göra mera, än den gjort. Men den kunde ha väntat till nästa år med propositionen, då den kunnat lämna en bättre utredning än den, som här är gjord.

Det är nu beräknat här, att, om man höjer avgifterna för telefon i Stockholm, såväl allmänna som riks, för alla abonnenter inom Stockholm och 70-kilometers rayonen till samma pris, som gälla i övriga delar av landet, skulle vi kunna få en bruttointkomst på 13,357,666 kronor, och detta skulle räcka till att både förränta kapitalet och till amorteringar också i framtiden. Men, mina herrar, jag tror ej, att detta håller streck riktigt. Ty det är såsom regeringen och telegrafstyrelsen påpeka så, att av de 20,000 dubbelabbonenterna skulle 10.000 gå bort, och det är tydligt, att det icke, samtidigt som de gå bort, kommer nya i stället, så att de högre avgifterna tagas igen. Det blir nog därför i allt fall stora vakanser, så att ej de beräknade summorna komma in. Sedan måste man beräkna, att Stockholmstelefonens abonnenter ha femåriga kontrakt, och att alla de, som ha kontrakt, bli sittande, så länge de kunna, på de billigare kontrakten, varför man ej får in de beräknade penningarna.

Här kan man se, hur en affär skötes, när det är statens affär, till skillnad mot ett enskilt företag. Här ha vi nu det enskilda bolaget, och så hava vi statens telefon precis inom samma rayon. Det ena går med 600.000 kronors förlust, det andra, det enskilda, går med ganska stor vinst. Jag tror, att man får vara litet betänksam ifråga om att överlämna allt till staten. Jag tror också, att man här får tänka på, att det är nödvändigt, att det finnes konkurren-ter, som kunna driva fram företagsamheten, och ingen vill väl påstå, att Stockholmstelefon varit sämre skött än rikstelefonen har varit. Det har visat sig, så vitt jag kan förstå, att det enskilda bolaget varit mycket förutseende och företagsamt och satt igång nya företag kanske mer än rikstelefonen gjort. Det framgår ju också därav,

att det är ett motiv här för inköpet, att vår rikstelefon är i behov av material, som den ej kan skaffa sig, men som det enskilda bolaget har. Detta visar också, att detta bolag varit mera framsynt än vår rikstelefon. Nu är det klart, att all konkurrens skulle upphöra, om köpet komme till stånd, och det vore enligt min mening ledsamt. Det är tydligt, att, därest detta köp kommer till stånd, rikstelefonen nog kommer att bära sig. Det är min övertygelse. Det är endast att höja taxorna såväl i Stockholm som i landsbygden, och nog bär sig då affären. Men om det blir till fromma för allmänheten, är synnerligen tvivelaktigt. Jag tror det ej.

Men det är en annan sak, som jag vill påvisa, vilken ej är utredd, och som väl borde vara klar, innan man kommer fram och vill, att staten skall övertaga telefontätet. Här säger nämligen styrelsen själv, att om också bestämmelserna i det mellan telegrafstyrelsen och Stockholms stadsfullmäktige träffade avtalet angående rätt för styrelsen att i gator m. m. anbringa kabelblockledningar m. m. icke kunde tolkas så, att avtalet utan vidare gällde även bolagets av telegrafverket övertagna ledningar, och ej heller bolagets motsvarande kontrakt med staden utan vidare kunde övertagas av telegrafverket, skulle likväl förhållandet, därest en blivande underhandling med staden ej skulle leda till önskat resultat, kunna genom expropriationsförfarande ordnas. Skola vi börja expropriera i Stockholm, så tror jag, att det blir dyrt. Jag anser, att denna sak bör vara ordnad, innan vi gå in i underhandlingar angående köpet.

Sedan är det vad själva finansfrågan beträffar så, att det synes, som om vissa personer rent av ville finansiellt ruinera vårt land. Här tages ej hänsyn till hur många miljoner som gå. Det är så här att enligt de ifrågasatta bestämmelserna skulle det endast betalas 5,000,000 kronor under vardera av de två första åren. Dessa belopp anser styrelsen, att man kan taga ur de medel, som redan äro anslagna till utvidgning av rikstelefontätet. Jag förmodar, att de ledamöter av kammaren, som varit med om att bevilja detta anslag, trott, att det skulle användas till en utvidgning till trakter, där telefon ej finnes, och ej till inköp av en telefon som redan finnes. Jag tror därför, att riksdagen blir grundkuggad i det fallet. Sedan skulle det återstående beloppet 36,664,111 kronor enligt Kongl. Maj:ts förslag betalas med reverser, vilka skulle löpa med 6 % ränta till 1922. Sedan skulle det enskilda bolaget övertaga statsobligationer till beloppet. Men även det tror jag emellertid blir svårt. Ställningen är sådan, att vi måste göra upp en överenskommelse med enskilda banker om lån till belopp av 550,000,000 kronor, och detta räcker ej på långt när. Då tror jag, att man skall betänka sig mer än en gång, innan man går in på ett så stort företag, som att låna ytterligare 46,000,000 kronor.

Jag kan ej, sådan ställningen för närvarande är och med hänsyn till detta företag som affär betraktat, annat än yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr *Norman* instämde häruti.

Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd.
(Forts.)

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fönnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag ber att få säga några ord till närmare utveckling av Kungl. Maj:ts proposition och av de skäl, som enligt min mening tala för inköp nu av allmänna telefonbolagets Stockholmsnät.

Det tyngst vägande skälet enligt min mening, är nödvändigheten av, att staten övertager hela telefonväsendet i riket och sålunda erhåller monopol på det området. Jag skall ej nu ingå på nackdelar eller fördelar av statsdrift överhuvud taget, men på här förevarande område är monopoltanken redan accepterad och i väsentlig del genomförd. Jag tillåter mig härvid erinra om ett uttalande, som avgavs år 1902, när köp av allmänna telefon första gången var ifrågasatt. En utredning var då verkställd av särskilt tillkallade sakkunniga, och dessa anförde då följande: Om och i sådant fall i vilken utsträckning staten borde inlåta sig på ekonomisk och industriell verksamhet, vore i och för sig en ganska svårlöst och därför fortfarande mycket omtvistad fråga. Men rörande tvenne områden för en sådan verksamhet torde ej någon större meningsskiljaktighet råda: Ett lands post- och telegrafväsen — och till det sista hörde telefondriften såsom en intregrerande verksamhetsgren — kunde icke tillfredsställande ordnas utan såsom ett sammanhängande, hela landet omfattande helt. Men en sådan helhet kunde av den enskilda företagsamheten näppeligen åstadkommas; den vunnes endast, då dessa verksamhetsområden övertogs av staten. Och därför borde och måste statsverket taga dem om hand. Också vore denna uppfattning redan i Sverige av statsmakterna accepterad. Sålunda hade staten här alltid själv omhänderhaft postväsendet och avvisat försök att inkräkta på denna dess verksamhet. Telegrafväsendet hade ända från telegrafens första användning i landet legat i statens hand. Vad telefonen anginge, hade staten här med en viss tveksamhet i början lämnat initiativet åt de enskilda, och så hade en mängd små privatnät uppstått. Men då det sedan blivit fråga om de långa och dyrbara interurbana ledningar, som erfordrades för att sammanknyta lokalnäten, hade staten måst ingripa; och sedan hade den av omständigheternas och konsekvensens makt drivits att steg för steg söka övertaga det hela. Det återstode endast en enda länk, men en synnerligen viktig sådan, för att möjliggöra hela det svenska telefonväsendets inordnande under likartade former över hela landet.

Detta uttalande är lika giltigt nu, som när det avgavs för 16 år sedan. Telefonväsendet är av den natur, att det bör monopoliseras i statens hand. Det har riksdagen erkänt genom att medverka till att de små lokalnät, som förut funnos, tid efter annan uppslukades av statens nät. Skall riksdagen nu vägra i vändningen, när det nu gäller slutstenen i nätet? Jag kan ej tro det, när nu statens telefonväsende omspannar hela landet, och staten ensam är berättigad att driva dylik rörelse med undantag för Stockholmsrayonen, där fortfarande dubbla telefonnät finnas, något som vållar svårigheter och olägenheter av olika slag. Ett dylikt dubbelnät är också national-ekonomiskt oriktigt. Det nödvändiggör dubbla telefonledningar och kablar, dubbla stolpar, dubbla stationer, dubbel betjäning, skilda

förvaltningar o. s. v. Staten har möjligen makt att konkurrera ihjäl det allmänna bolaget, men det blir en mycket dyrbar historia och är knappast staten värdigt, så länge icke omåttliga anspråk från det enskilda bolagets sida hindra ett förvärv genom fritt avtal. Att staten skulle draga sig ifrån stockholmsrayonen och lämna den helt åt det enskilda bolaget, kan ej komma i fråga. Landets huvudstad bör väl framför allt ha förbindelse med landets alla delar i övrigt.

De särskilda skäl, som tala för ett inköp just nu, kunna enligt min mening sammanfattas på ungefär följande sätt. Huvudskälet är tillkomsten av det allmänna telefonreglementet av den 29 november 1915. Det reglementets bestämmelser, varigenom numera fullständig likhet med avseende å abonnemangsvillkoren genomförts över hela det övriga landet, kunna ej tillämpas på Stockholmsrayonen, så länge det enskilda bolaget har kvar sitt nät där inom. Detta därför, att, om en sådan tillämpning förenades med bibehållandet av det enskilda nätet vid sidan av rikstelefonnätet, skulle detta betyda, att rikstelefonen konkurrerades ihjäl och bolaget närmast bleve så gott som allenahärskande. Då bolaget ej heller kan tvingas att avstå från sin verksamhet under den återstående avsevärda koncessionstiden, återstår sålunda ej annat än en uppgörelse på frivillighetens väg genom ett köp. Endast genom statens köp av det enskilda bolagets nät kan således genomförandet av enhetliga telefonförhållanden över hela landet utan undantag ernås och även Stockholmsrayonen underkastas samma villkor som det övriga landet.

Så snart det nya telefonreglementet trädde i tillämpning, började en hastig tillströmning av abonnenter, som i ständigt växande tempo sedan hållit i sig. Detta förhållande, särskilt i betraktande därav, att det stora flertalet av de nytillkomna abonnenterna tillhöra de billigaste abonnemangsklasserna, visar visserligen, att grunderna för telefonreglementet äro väl valda och väl avvägda; men det kan ej nekas, att den undantagna Stockholmsrayonen framstått såsom en generande lucka i rikstelefonens sammanhängande helhet. Och detta är helt naturligt, lika naturligt som det är, att missnöjet allt mera giver sig tillkänna över att huvudstaden, som i en stor mängd andra hänseenden åtnjuter betydliga företräden, skall även i sina telefonförhållanden intaga en särskilt gynnad ställning. Det är så långt ifrån att det är ett Stockholmsintresse, att rikstelefon övertager allmänna bolagets nät, att det tvärtom är för att ej Stockholm skall intaga en gynnad undantagsställning i detta hänseende, som köpet ifrågasättes. Landsorten betraktar och har rätt att betrakta Stockholms företräden såsom innebärande en orättvisa.

Köpet är vidare nödigt för rikstelefonnätets egen skull. I rikstelefonens lokalnät ligga mer än 19 miljoner kronor nedlagda, som aldrig lämnat vederbörlig ränta och till och med under sista året på grund av de ohyggligt uppdrivna omkostnaderna visat underskott. Att lämna dessa miljoner åt ett räntelöst öde, då det icke behövs, är ju icke tillrådligt. Och det behövs icke. Det finnes en utväg, och det är ett inköp av det enskilda telefont nätet för ett sådant pris, att det i statens hand genast giver en skäligen avkastning. Däri-

*Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefont nätet i Stockholm med omnejd.
(Porta.)*

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

genom skulle även ekonomien inom rikstelefonnätet i Stockholmsområdet kunna upprättas så, att det bleve räntebärande, på samma gång som detta område flyttades från sin undantagsställning och samordnades jämsides med landets övriga städer och bygder.

Vidare måste man utgå från såsom tämligen klart, att affären blir dyrare för varje år, som den uppskjutes, och att statens förlust på sitt eget nät blir större med varje år som går.

Bolaget har nu kommit in i gynnsamma förhållanden genom en framsynt utveckling, och det är givet, att de skola ställa allt högre och högre anspråk för varje år, som köpet uppskjutes, på samma gång som det blir nödvändigare för staten att köpa, i mån som rikstelefonnätets ekonomi blir sämre. Det är enligt min mening i den yttersta stunden, som ett förslag nu framlägges. Faller det nu, så faller det enligt min tro för hela koncessionstiden.

Det är vidare alldeles speciella fördelar att göra köpet just nu, även om vi få betala ett högt pris. Genom nästens sammanslagning kommer en mängd dubbelabbonenter att avgå. Därigenom får telegrafverket en välbehörlig tillgång på reservledning, apparater, stationsanordningar med mera, vilka effekters anskaffande kristidens materialbrist i hög grad försvårar, och telegrafverket befrias från nödtvånget att vägra mottagandet av nya abbonenter, vilket nu måste ske i stor utsträckning.

Bolaget har redan avslutat sina så kallade husmonteringar, varigenom kabelledningar framförts från vissa utgreningspunkter till varje bostads- och affärslägenhet i Stockholm. Samma slags arbete har inom rikstelefonnätet ännu medhunnits blott inom vissa stadsdelar, men måste under de närmaste åren forceras och genomföras. Kostnaden härför, beräknad till 1,500,000 kronor, samt den mängd koppar och bly, som åtgår, kunna besparas, om köpet sker nu, men den är så gott som bortkastad, om köp skall ske, sedan detta arbete fullbordats.

Priset på affären är enligt min mening högt, men acceptabelt. Absolut taget är givetvis köpeskillingen större 1918, än när köp ifrågasattes 1902 och 1906, men vad som nu köpes är mycket mera än vid föregående tillfällen, och hela Stockholmsnätet med sitt i gatorna nu nedlagda kabelfsystem är av helt annat värde nu än vid de förra tillfällena. Det som nu förvärfvas, jämfört med vad som skulle ha förvärfvats 1902 och 1906, ställer sig på följande sätt:

		1902 års köpeavtal	1906 års köpeavtal	1918 års köpeavtal
<i>Stockholmsnätet:</i>				
Apparater	st.	22,496	35,300	82,692
Reservledningar	km.	7,000	22,789	30,400
Reservledning per apparat	km.	0,31	0,65	0,36
<i>Landsnätet:</i>				
Apparater	st.	4,421	6,700	21,187
Reservledningar	km.	446	1,034	8,352
Reservledning per apparat	km.	0,10	0,15	0,39

Per apparat var priset:	1902 års köpeavtal	1906 års köpeavtal	1918 års köpeavtal	Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontänet i Stockholm med omnejd.
Stockholmsnätet kr.	333.—	325.—	315.—	(Forts.)
Landsnätet kr.	439.—	307.—	357.—	

Bolagets nät är nu färdigbyggt såsom centralbatterinät och med fullständiga kabelledningar till varje abonnent. Hela nätet och hela affären är i fullgott skick.

Betydeligen i dessa tider av de stora reserver, som medfölja köpet och däri ingå — jämte inventarier, verktyg och möbler å tillhoppa 300,000 kronor — med 8,429,400 kronor, behöver icke här framhållas. Det möjliggör att mottaga nya abonnenter i Stockholm i stor utsträckning och underlättar i hög grad telegrafverkets arbete för sina anläggningar i andra delar av riket.

Den föregående ärade talaren vände sig mot, att telegrafverket skulle av redan beviljade medel för nyanläggningar avstå 5 miljoner kronor under vartdera av åren 1918 och 1919, och förmenade, att det skulle sätta telegrafverket i en mycket dålig ställning gent emot planerade anläggningar ute i landet. Med hänsyn till att dessa reserver, som nu förvärfvas av Stockholmsnätet, torde kunna användas även i det övriga landet, läser den nämnda farhågan icke vara förefintlig. I det väsentliga fylles det behov, som riksdagen avsett med sitt anslag till telefonväsendets utveckling, genom att nu också reservledningar eller reserver över huvud taget inköpas från det allmänna telefonbolaget och varigenom ju telegrafverket får en garanti för att verkligen få materialier, vilkas erhållande under nuvarande förhållanden, eftersom ju denna materiel hämtas i stor utsträckning från utlandet, är förenat med stora vanskligheter.

Telegrafstyrelsens utredning visar, att affärens räntabilitet måste anses vara i stort sett tillfredsställande. Överskottet på affären beräknas av styrelsen till 8,77 %. Denna procentsats uppnås emellertid ej genast efter övertagandet av nätet. Någon minskning till följd av upphörda dubbelabonnemang kan man bortse ifrån, enär tvärtom de därigenom erhållna lediga kabelledningarna bliva på nytt upptagna av abonnenter, som nu vänta på telefon, men däremot kunna bolagets abonnemang icke omedelbart uppsägas.

Nu har den föregående talaren sagt det, att man kan icke påräkna att inom en snar framtid få placera dessa dubbelabonnenter som avgå, ävensom att det skulle vara förenat med stora svårigheter att få de förutvarande abonnenter, som ha dubbelabonnemang, eller abonnenter på allmänna telefon allena att övergå till rikstelefon. Jag tror, att de farhågorna äro överdrivna. Det är givet, att det drager om en viss tid, då ju kontrakten med allmänna telefon gälla i fem år, men jag föreställer mig, att många av dessa abonnenter, skola finna med sin fördel förenligt att tidigare övergå till rikstelefon och därigenom försäkra sig om förbindelse med hela landet. I alla händelser är det ju bara fråga om en femårsperiod, och om man utgår från, att alla kontrakten skulle gälla hela den tiden, så blir visserligen den ökade abonnemangsinkomsten — den inträder ju blott så småningom — under dessa fem år i själva verket icke så stor, som

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

man räknar med, när man kommer till denna procentsats av 8,77 %, men då varje ny abonnent som tillkommer, lämnar ökad avkastning, så kommer det att i motsvarande mån kompensera minskningen under de första åren.

Insättes i beräkningen icke blott det kapital, som betingas av nätköpet, utan även det, som är nedlagt i räkstelefonnätet inom Stockholmsområdet, tillsammans omkring 61 miljoner kronor, skulle avkastningen å hela det i anläggningarna inom området nedlagda kapitalet uppgå till 6,02 procent.

Givet är också, att besparingar på många områden komma att uppstå genom sammanslagningen. Man är ju annars bland industriens män angelägen om sammanslagningar på olika områden av industri och näringar för att förbilliga administrationskostnaderna. Här tycks däremot representanterna för samma intressen vilja gå en motsatt väg och påstå, att här skulle en sammanslagning icke medföra någon avsevärd minskning i administrationskostnaderna. Jag tror, att detta är felaktigt. Det är visst icke meningen, att det för framtiden skall bestå två skilda telefonnät vid sidan av varandra. Detta kommer icke att vara fallet annat än under en kortare övergångstid, och denna tid blir för de flesta orterna utom staden Stockholm mycket kort. Endast inom Stockholm kommer det att dröja längre, innan näten kunna bliva sammanförda, men samtrafik skall helt säkert ganska snart kunna ordnas på ett eller annat sätt. Under tiden kommer emellertid det intima samarbetet att möjliggöra besparingar. Det är ju uppenbart att den vidlyftiga administration, som näten varit för sig erfordra, skall minskas, när sammanslagningen blivit verklig och trätt i full kraft. Detta kommer att ske så småningom, och resultatet kommer säkerligen att visa sig ganska snart.

Frågan om finansieringen och betalningsvillkoren har det ju varit ganska svårt att ordna på ett lämpligt sätt. Jag vill till en början i anledning av den siste ärade talarens uttalande, att det vore skäl att dröja till nästa år, meddela, att det gjorts stora ansträngningar för att få till stånd en överenskommelse, varigenom man skulle få affären på hand till ett annat år. Men detta har mött ett absolut motstånd från det enskilda bolaget, där man förklarar, att endast om köpeavtalet komme till stånd nu, man vore villig att reflektera på villkor, som över huvud taget vore för staten acceptabla. Det är således ingen annan utväg än att nu besluta: ja eller nej. Statsbudgeten för 1918 och 1919 är ju synnerligen starkt belastad, men jag tror, att de anordningar, som vidtagits för att icke belastningen genom detta köp skall ytterligare ökas under 1918 och 1919, måste anses vara ganska goda. Först 1922 behöva särskilda medel anvisas, och betalningen fullgöres 1922—1925, fränsett de avbetalningar, som skola ske 1918 och 1919 med redan anvisade medel för telegrafverkets utveckling. Jag tror också, att man kan våga säga, att vi år 1922 skola hava övervunnit de största lånesvårigheterna. Då få vi väl i alla fall antaga, att kriget är slut, och att våra stora fordringar och förskott i utlandet indragits eller börjat indragas, vilket givetvis kommer att medföra en avsevärd lättnad i statsfinansiellt

avseende. Obligationer få lämnas för avbetalningarna 1922—1925 efter statens val, och alla ränteutgifter utgå från telegrafverket. Köpevillkoren synas mig därför vara acceptabla.

Jag skall nu be att få yttra några ord i anledning av vad den föregående ärade talaren har anfört med avseende å rikstelefonnätets i Stockholm dåliga ekonomi och de erinringar, som i sådant avseende framkommit även från andra håll. Jag berörde nyss, att staten nedlagt 19 miljoner kronor i Stockholmsnätet samt att detta kapital aldrig givit skäligen avkastning och nu ger ren förlust. Under åren 1911—1915 varierade inkomsten på Stockholmsnätet mellan 0,57 och 1,47 procent, utom 1914, då hela överskottet var 718 kronor. 1916 visade en brist på 1,26 procent. För år 1917 kan lämnas följande detaljer: Inkomsterna utgjorde 2,752,043 kronor, varemot utgifterna stego till 3,354,941 kronor, fördelade sig med 1,404,543 kronor på trafikkostnaderna, 1,425,398 kronor på underhållet och 525,000 kronor på förvaltningskostnaderna. Bristen utgjorde sålunda 602,898 kronor. Inkomsterna av rikssamtalen räknas icke i någon del av riket lokalnäten till godo. Men å andra sidan bliva de utgifter å stationerna, som äro en följd av rikssamtalens expedition, påförda riksnätet och icke lokalnäten.

Kanske kan det vara av intresse att yttra några ord just angående den berörda frågan, hur rikstelefonnätets i Stockholm ekonomi kunnat bli så pass svag, som den visat sig vara under de senare åren. Orsaken ligger först i de för låga abonnemangsavgifterna. Allmänna telefonbolagets årsavgifter variera mellan 100 kronor och 20 kronor, rikstelefonnätets mellan 50 kronor och 30 kronor. Högsta avgiften nedsattes år 1906 från 80 kronor till 50 kronor. Anledningen till dessa låga avgifter är givetvis konkurrensen med allmänna bolaget. Ökningen av rikstelefonabonnemangen har visserligen varit betydande, men det stora nätet har överallt visat sig hava dragningskraft på de nya abonnenterna, och därför har allmänna ökats mer än riks. En höjning av abonnemangsavgifterna har man ej vågat sig på, då det kunde förväntas medföra både avgång av befintliga abonnenter och ytterligare begränsad tillförsel av nya. Endast en samtidig höjning kunde vara tillräddig. Men därmed skulle ju förhållandena ej hjälpts. Ett skäl till stockholmsnätets dåliga ekonomi är vidare de höga trafikostnaderna. Den nu till följd av kriget pågående krisen med svårigheten att anskaffa materiel samtidigt med en aldrig förr anad tillväxt i såväl trafik som anmälning av nya abonnenter, träffade rikstelefonens stockholmsnät vid en synnerligen ömtålig tidpunkt. Huvudstationen i Stockholm var redan vid krigets början ställd på avskrivning, och förarbeten pågingo för införande av ett halvautomatiskt telefonsystem, enär dessa system hade befunnits vara de på samma gång mest ekonomiska och driftsäkra för stora telefonnät. Kriget gjorde det emellertid omöjligt att utifrån erhålla några leveranser, och det blev därför nödvändigt att i forcerat tempo genom provisoriska anordningar möta den anstormande frekvensen av påringningar och nya abonnenter. Flera nya annexstationer måste anläggas, och valdes

*Ang. telegraf-
verkets övertä-
gande av det
enskiilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.*

(Forts.)

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

härtill i början stationer med lokalbatteri, i likhet med det system, efter vilket den gamla stationen är inredd. Det fästes huvudvikt därpå, att de nya växlar, som tillverkades, skulle lämpa sig att efter ombyggnaden av stockholmsnätet en gång flyttas till stationer i landsorten. Detta var det enda möjliga sättet att med tillgängliga resurser möta behovet. Men denna åtgärd medförde ock, att en allt större mängd samtal måste expedieras mellan skilda stationer och alltså handhas av två telefonister. Detta fördyrade i hög grad expeditionen. Sålunda stegrades trafikkostnaden per apparat i Stockholm från kronor 19:41 år 1914 till kronor 28:29 år 1917. I bolagets nät förekom också en rusning, ehuru ej relativt så stark som inom rikstelefonnätet, men där var man bättre rustad att emotaga den. Ombyggnaden till centralbatteri var nämligen färdig, och de nya stationerna stodo redo att mottaga nya abonnenter. Till följd av att centralbatterisystem införts, kunde också expeditionskostnaden nedbringas. En telefonist kan medhinna 50 å 60 procent flera expeditioner per timme vid centralbatterisystem än vid lokalbatterisystem. Trafikkostnaderna i medeltal per apparat vid de telegrafverkets stationer inom landet, där centralbatterisystem var infört under år 1916, var kronor 14:97, under det att samma kostnad för lokalbatteristationerna var kronor 21:27.

Det bör även påpekas, att underhållskostnaderna under de sista åren stigit till följd av den allmänna prisstegringen, varvid särskilt kostnaden för element till abonnenternas apparater varit framträdande. Som bolaget har centralbatteri för största delen av sina abonnenter, har däremot denna kostnad där föga inverkat. Vidare har det ju under krigsåren blivit en alldeles enorm ökning i samtalen samt inkopplats en stor massa nya apparater. Det visar sig t. ex., att medan per månad antalet påringningar 1913 var 4,190,000, därav s. k. trunkade samtal, som måste meddelas från en station till en annan, 365,000 eller tillsammans 4,555,000, så var 1917 antalet påringningar 6,100,000, därav trunkade samtal 1,567,000, summa 7,667,000. År 1913 kunde ett hundratal telefonister upprätthålla en god expedition åt 14,370 abonnenter med 4,555,000 samtal per månad. År 1917 var antalet telefonister ökat till 162, och ehuru antalet abonnenter blott stigit till c:a 16,000, så hade samtalsantalet per månad stigit till 7,667,000. Således medan år 1913 varje telefonist kunde utan anmärkning expediera i medeltal 140 abonnenter, har år 1917 varje telefonist haft endast ett hundratal abonnenter att expediera men blott med svårighet kunnat sköta sin expedition. Anledningen till att de 140 voro nöjda, då däremot de 100 varit motsatsen, ligger dels däri, att abonnenterna år 1913 nöjde sig med i medeltal 292 påringningar i månaden, under det att de år 1917 hade ökat detta sitt behov med ej mindre än 24,7 procent till 364, dels däri, att det under tiden genom den stora abonnenttillströmningen inom hela stockholmsnätet stegrade trunkarbetet mellan huvudstationen och understationerna ökat telefonistarbetet från 317 expeditioner per abonnent och månad år 1913 till 465 år 1917. Under en femårsperiod har således antalet abonnenter ökat med 16,8

procent, och, ehuru den samtidiga ökningen av telefonister varit oproportionerligt stor eller 60,5 procent, har deras antal icke fullt räckt till för stegringen i expeditjonsarbetet, vilken visar den abnormala siffran av 68,3 procent.

Man har sagt, att konkurrens behövs och är till gagn och att det ur den synpunkten fortfarande är önskvärt, att allmänna telefonbolagets nät fortfarande bibehålles. Jag skall icke förneka, att konkurrens kan vara av betydelse. Men på ett statsmonopolområde gör också riksdagens och allmänhetens kontroll god nytta och uppväger på sitt sätt väl det gagn, som kan åstadkommas av ett konkurrentföretag. Vårt järnvägsväsende och vårt telefonväsende äro i stort sett förträffliga, och vi kunna med skäl vara stolta däröver. Men knappast har konkurrensen med enskilda företag på detta område varit av någon avgörande betydelse. Det kan icke påstås, att rikstelefonen fungerar sämre i Göteborg, där den råder enväldigt, än i Stockholm, där den konkurrerar med ett enskilt bolag. Förhållandet är i själva verket alldeles motsatt. Just i dessa tider är expeditionen sämst i Stockholm — den enda plats, där det finns konkurrens. Därmed har jag icke velat bestrida, att icke allmänna telefonbolaget på sin tid genom sin konkurrens haft en viss betydelse för rikstelefonen. Men nu har den det ej längre. Nu går rikstelefonen i spetsen för moderna anordningar, där ej, såsom i Stockholm, andra faktorer verkat hämmande härpå. Det är också givet, att rikstelefonen alltid räknat med att ett köp av allmänna telefon skulle komma till stånd, och man har därför kanske icke varit så sporrad till moderniseringar. Man har t. ex. icke velat utbyta ett system mot ett annat under en tid, då hela frågan om ett köpeavtal varit svävande. Det kommer, hoppas jag, att bli helt annorlunda framdeles, och det är givet, att vi kunna påräkna stora förbättringar både i avseende på expeditionen och på nätets tekniska skötsel, om nu rikstelefonens stockholmsnät och allmänna telefonbolagets nät sammanslutas under en enhetlig ledning som ett statens företag.

Jag föreställer mig alltså, att goda skäl hava anförts för det föreliggande förslaget, och att kammaren har all anledning biträda statsutskottets förslag och Kungl. Maj:ts proposition.

Jag vill till slut bara säga några ord med anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade om att en uppgörelse med Stockholms stadsfullmäktige bort föregå, så att icke ett expropriationsförfarande med därav följande kostnader skall behöva tillgripas. Vad som skulle exproprieras ingår ju redan i avtalet, och någon ytterligare betalning är naturligtvis icke avsedd. Expropriationen skulle blott bli en rent formell sak. Emellertid är det all anledning antaga, att en uppgörelse under hand skall kunna träffas med Stockholms stadsfullmäktige. Det vore synnerligen egendomligt annars.

Jag vågar vördsamt hemställa, att kammaren måtte bifalla statsutskottets förslag.

Herr L u b e c k: Herr talman, mina herrar! Såsom reservant in-

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

om statsutskottet i detta ärende skall jag be att i korthet få klargöra, varför jag anser, att Kungl. Maj:ts förslag om inköp av det enskilda telefonnätet i Stockholm icke bör bifallas.

Jag erkänner gärna, att man genom detta inköp skulle på sätt och vis skapa större enhetlighet i telefonväsendet i Stockholm med omnejd, men jag vill samtidigt framhålla, att man icke får överskatta betydelsen av den enhetlighet, som därigenom vinnes. Det är icke samma betydelse av denna enhetlighet, som om man t. ex. tänker sig två på landsbygden framdragna telefonnät, som dragits fram om varandra. Jag menar nu nätet inom Stockholm. Ty de ledningar, som man har där i gatorna och som utgöras av kablar, kunna naturligtvis dragas fram på ett ganska enhetligt sätt, även om det är två skilda nät. Det skall ändå vara ett visst antal kablar för ett visst antal abonnenter, och bristen på enhetlighet behöver därför icke bli så starkt framträdande.

Vad skulle man vinna nu omedelbart genom detta inköp? Såsom herr statsrådet upplyst, kan man icke omedelbart åstadkomma en sammanslagning av näten. Det sammanhänger med förhållanden, som icke torde vara fullt klargjorda, bland annat en omläggning av rikstelefoncentralen. På sin höjd kan man vinna samtrafik. Men om denna samtrafik kan vinnas eller icke under de närmaste åren, är en sak, som icke heller är klargjord. Det skulle vara av stort intresse att få en upplysning om den saken. Jag tager för alldeles givet, att man vid detta tillfälle kan ha klart för sig, om och hur och när en samtrafik kan etableras. Ty den fördelen väntas väl i allmänhet kunna åstadkommas genast.

I detta sammanhang vill jag något beröra de mycket omtalade reserverna och att man därigenom skulle få en hel del materiel, vilket bl. a. motiverat, att tiomiljoners anslaget av riksdagen för inköp av materiel m. m. skulle kunna användas som likvid för Stockholmstelefon. Jag har icke funnit, att det är riktigt klargjort, vari dessa reserver egentligen bestå, om de bestå av de ledningar, som skulle vinnas i Stockholm, genom att s. k. dubbelabonnemang bortfalla, eller om det är materiel, som finnes, i förråd, eller vad det egentligen är för någonting. Om det sammanhänger i någon väsentlig grad med dessa s. k. dubbelabonnemang, d. v. s. att en del personer ha både rikstelefon och allmänna telefon, så kan — alldenstund sammanslagningen icke kan komma till stånd ännu på åtskilliga år, kanske fem eller sex år — ändå icke dessa reserver i materiel, komma att utnyttjas under kristiden. Även på denna punkt vore det av värde att få upplysning, hur det verkliga förhåller sig.

Dessutom har ju som kanske det mest vägande skälet för detta inköp anförts, att rikstelefon i Stockholm gått med så stor förlust. Jag skall villigt erkänna, att det är en mycket betydande förlust. Den uppgår, som framgår av propositionen, redan nu till 1,525,000 kronor per år, och jag skulle icke anse för osannolikt, att om man tager hänsyn även till avskrivningar, vilket kanske icke blivit vederbörligen beaktat vid utgifternas beräkning, man kom-

mer upp till en förlust, som kanske är icke så litet större än dessa 1 1/2 miljon kronor. Det är sålunda naturligtvis ett intresse för rikstelefon att försöka få denna förlust avhjulpt. Men det finnes icke på något sätt klargjort, om icke denna förlust skulle kunna åtminstone till väsentlig del täckas på annat sätt. Jag tänker då naturligtvis närmast på en höjning av telefonavgifterna för rikstelefonnätet i Stockholm, där vi ju nu ha väsentligt billigare avgifter tack vare konkurrensen med allmänna bolaget, än vad man har ute i landet för övrigt. Nu vill jag säga, att man kan icke a priori anse det oriktigt, att man skall ha billigare avgifter på en så pass koncentrerad telefonkrets, som Stockholm utgör, ty ju större antal abonnenter, som är koncentrerat på ett ställe, desto större skäl kan det möjligen sägas vara, att man skall ha billigare avgifter. Det är mängden som gör det. Men anturligtvis fines det också skäl för ett motsatt förfarande, t. ex. den stora för alla gemensamma fördelen med rikstelefon att kunna komma ut över hela landet. Det finns nog således också skäl för att nivellera. För min del vill jag säga, att jag kan icke finna det vara bevisat, att man icke skulle kunna höja telefonavgifterna i Stockholm till samma nivå som för landet i övrigt. Den stora fördelen, som rikstelefonnätet i Stockholm har i jämförelse med allmänna bolaget, att man kan komma ut över landet, borde utgöra tillräcklig anledning att våga sig på denna höjning, som man nu säger sig icke våga, därför att allmänna bolaget då skulle växa till för mycket i styrka. Det har i varje fall icke blivit vederbörligen klargjort, huru med den saken kan förhålla sig.

Vad angår priset, som nu skulle betalas, så har ju herr statsrådet framhållit, att detta pris är mycket högt men acceptabelt, och jag vill för min del säga, att jag visst icke anser, att detta pris är oskäligt. Jag anser det vara en skälig ersättning och lämna skälig företagervinst med hänsyn till det utomordentligt goda arbete, som allmänna telefonbolaget har nedlagt på telefonväsendets utveckling.

Men när man sedan säger, att priset nu icke är högre än 1916 per apparat utan snarare något lägre, och då det vidare säges, i statsutskottets utlåtande, att detta inköpspris givetvis kommer att höjas ju längre affären uppskjutes, så vill jag där sätta ett stort frågetecken. Hur är det bevisat, att priset per apparat skulle höjas, om affären uppskjutes? Det gäller ju en koncession, som går ut någon gång på 1930-talet; jag vill minnas det är 14 år kvar. Och man borde väl ha funnit i utredningen och i utskottsutlåtandet också något omnämmande av detta förhållande och något klargörande av, huru affären skulle kunna tänkas ställa sig vid koncessionstidens utgång. Men därom finnes icke ett ord, vilket jag måste finna ganska märkligt. Jag behöver väl icke misstänkas, antar jag, för att plådera för att man skulle, som herr statsrådet uttryckte det, söka med makt konkurrera ihjäl allmänna telefonbolaget och visa bristande hänsyn till detsamma, men en utredning av själva det ekonomiska sakförhållandet med hänsyn till koncessionstiden hade nog varit på sin plats i en affär på 47 miljoner kronor.

Det synes mig vidare, att man i denna affär tagit bra liten hän-

*Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd.
(Forts.)*

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

syn till allmänna telefonbolagets 100,000 abonnenter. Man kallar detta för en lokalfråga, och det är ju det på sätt och vis. Men man förbiser att dessa 100,000 abonenterna likväl motsvara ungefär hälften av rikstelefonens samtliga abonnenter i hela landet. Jag vill följaktligen göra gällande, att denna lokalfråga på samma gång har ett stort allmänt intresse, som man kanske icke borde förbise. Och när bolagets 100,000 abonnenter anse sig kunna vara nöjda med att vara avstängda från landet i övrigt, så är det ju tydligt, att detta nät fyller ett ganska stort lokalt behov och att fördelen för dessa abonnenter att komma i förbindelse med hela landet ur deras synpunkt kanske icke är så övervägande, att den kan motsvara en avsevärd förhöjning av telefontaxorna. Ty detta är, mina herrar, såsom också blivit vederbörligen utsagt i utredningen, följderna för allmänna telefonbolagets abonnenter. Dessa 100,000 komma att få högst betydligt högre telefonavgifter, och detta till väsentlig del endast därför att rikstelefon i Stockholm är en dålig affär.

Jag skall sedan bara säga ett par ord om den statsfinansiella sidan av saken och vad därmed sammanhänger, bland annat själva likvideringsformen.

Jag berörde nyss, att jag ställer mig ganska tvivlande till om det är riktigt att för denna likvidering använda de 10 miljoner, som riksdagen anslagit för inköp av materiel m. m. för utveckling av rikstelefonnätet. Det sammanhänger med frågan om de omtalade reserverna, och det kan ju sammanhänga med andra förhållanden också, beroende på hur nämnda medel varit avsedda att i detalj användas. De skulle ju icke gälla enbart Stockholm utan även landet i övrigt.

När man sedan finner en fördel i, att likvideringen kan undanskjutas till största delen, d. v. s. att 37 miljoner icke skulle behöva betalas förrän efter 1922, och tycker, att man därmed har undgått en statsfinansiell svårighet, så vill jag säga, att det kan vara att komma ur askan i elden. Nog är det åtminstone min bestämda övertygelse, att det statsfinansiella läget 1922 — såsom jag vid ett föregående tillfälle haft anledning framhålla — kommer att bli väsentligt sämre än det är för närvarande. Fördelen av att undanskjuta denna likvidering tror jag således man icke får fästa alltför mycket stor vikt vid.

Till slut några ord om vad som sammanhänger med monopolfrågan och den av herr statsrådet framhållna fördelen av att staten får monopol över hela landet. Man tror gärna, att konkurrensen mellan allmänna telefonbolaget och rikstelefon är en konkurrens, varav endast Stockholm och dess omkrets haft någon fördel, men det är min bestämda uppfattning, att detta är en riksfråga av ganska stor betydelse. Allmänna telefonbolaget med den utmärkte tekniska och ekonomiska skötsel, som det haft och har, har utan tvivel varit en kraftig sporre för utvecklingen av vårt rikstelefonväsen, som fört det fram till den förhållandevis höga ståndpunkt det för närvarande intager. Och vi ha icke någon som helst garanti för — det tror jag

man måste säga — att icke bortfallandet av denna konkurrens kommer att försämra hela vårt telefonväsende ganska betydligt.

År 1906, när denna fråga sist var före, avslög andra kammaren ett inköp med 142 röster mot 63. Efter den tiden ha 12 år förflutit, och man har sålunda närmast sig koncessionstidens utgång med 12 år. Då anfördes i diskussionerna, såsom framgår av det referat därav, som återfinnes i den kungl. propositionen, förutom en del anmärkningar mot vissa av dess detaljer, huvudsakligen att priset vore för högt och kalkylerna på räntabiliteten av det nedlagda kapitalet ovissa; att hela frågan vore endast av lokal betydelse och att köpet icke tillgodosåge något verkligt riksintresse; att däremot bolagets intressen fått för mycket göra sig gällande; att det vore fördelaktigare för allmänheten att behålla konkurrensen; samt att det för övrigt vore en lämplig anordning med ett stort privat nät i huvudstaden, under det att staten hade rikets övriga telefnät i sin hand.

I mycket väsentliga delar tror jag, att den mening, som ledde till andra kammarens beslut år 1906, står sig ännu i denna dag, och jag vill, herr talman, i fast övertygelse att ett bifall till den kungl. proposition kommer att för hela vårt land medföra ett sämre telefonväsende och dyrare telefonavgifter, be att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Lübeck förenade sig herrar *Lithander* och *Berg* i Staby.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det är ju alldeles klart, att man kan ha delade meningar om en så pass betydande affär som den, varom här är fråga. Det gäller ju icke mindre än 47 miljoner kronor, som staten antingen omedelbart eller inom några år skulle utbetala. Men då jag har deltagit i statsutskottets behandling av detta ärendet och prövat denna fråga, har jag kommit till den bestämda uppfattningen, att det är fördelaktigt, att staten nu gör denna affär.

Utöver vad herr statsrådet här sagt såsom motivering för köpet, skall jag be att få anföra en del synpunkter, närmast såsom svar på de invändningar, som gjorts från de talare, som nu yrkat avslag på köpet.

Den invändning, som har gjorts i utskottet och som gjorts i dag först av herr Hans Andersson och sedan i väsentlig mån av herr Lübeck, är den, att staten sköter affärer sämre, än de enskilda göra, och såsom skäl för att staten sköter affärer sämre, än vad de enskilda göra, har man framfört det faktum, att det enskilda bolaget långt före rikstelefon genomfört centralbatterisystem, och vidare det faktum, att det enskilda bolaget har betydande reserver, som nu få övertagas av rikstelefon, ifall det blir något köp av.

Hur förhåller det sig nu med dessa två saker? Det förhåller sig så beträffande centralbatterisystemet, att detta är relativt nytt. Men det är ingen nyhet speciellt för allmänna telefon. Rikstelefon har centralbatterisystem genomfört i en del av våra landsortsstäder,

Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefnätet i Stockholm med omnejd.
(Porta.)

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

till exempel i Gävle. Det är således icke blott allmänna telefon, som har det. Då kan man naturligtvis fråga, varför icke sådant system har genomförts i Stockholm och Göteborg. Jo, saken är den, att när rikstelefon beslöt sig för att genomföra centralbatterisystem i Stockholm, ville man samtidigt genomföra en ännu större förbättring, nämligen halvautomatisk koppling, som skulle nedbringa driftkostnaderna högst väsentligt och bliva till betydande fördel för abonnenterna, därigenom att det skulle bli snabbare telefonkoppling. När man således ville genomföra dessa bägge saker på en gång, uppstod den frågan, vilket av de olika halvautomatiska kopplingsystemen man skulle välja och vilket som var det mest utexperimenterade. Då hade man flera system på försök. Saken var i det närmaste utexperimenterad, när kriget bröt ut. Nu är saken den, att man icke kan övergå från lokalbatterisystem till centralbatterisystem successivt, utan det skulle ske vid övergången till den nya stationen. Nu hade riksdagen anslagit medel till en stor central telefonstation i Stockholm. Den skulle inredas med centralbatterisystem och halvautomatisk koppling. Så kom kriget med stor materialbrist och ökade kostnader, och det har gjort, att man icke tills nu fått detta system klart, vad Stockholm beträffar. Då säger man, att allmänna telefon fick sitt centralbatterisystem färdigt före kriget. Men man får komma ihåg, att allmänna telefon hade 3 å 4 gånger mera abonnenter i Stockholm än rikstelefon, och det var ingen idé att i en stad med den utsträckning, som Stockholm har, genomföra ett dylikt system, förrän man hade en viss abonnentkrets, som kunde bära upp systemet. När Stockholmstelefon genomförde detta system, var dess abonnentantal betydligt större, än vad rikstelefons nu är, såvitt jag har mig bekant.

Den omständigheten, att allmänna telefon kunnat genomföra centralbatterisystemet förr än rikstelefon här i Stockholm, skulle således vara det ena beviset för att rikstelefon skötes dåligt och icke har den rätta affärsledningen. Det andra beviset var, att Stockholmstelefon har mera reserver. Det senare är ett faktum. Men man får komma ihåg, att det hör i viss mån tillsammans med riksdagens bevillningsmakt. Man har ju, när för varje år framställning gjorts i fråga om beviljande av medel för telegrafverket, gärna sett, att beloppet hållits nere så långt som möjligt, och i första hand har man beviljat medel till landsledningar och fjärrledningar för att kunna expediera rikssamtal i så stor utsträckning som möjligt. Hade riksdagen velat bevilja de medel, som varit nödvändiga för att få dessa reserver redan före 1914, hade man alldeles säkert kunnat få dem. Det är vidare ett annat förhållande att taga i betraktande, och det är, att rikstelefon i Stockholm utvecklats sig oerhört under krisåren och att det blivit många flera abonnenter, så att de reservledningar, som funnos under normala förhållanden 1914, tagits i anspråk, utan att man kunnat anlägga några flera sådana, därför att materialbristen kommit till.

Nu frågade herr Lübeck, vad dessa reserver bestå i, om det är material, som ligger i magasinen eller något annat. Jag ber herr

Lübeck att slå upp sid. 36 i den bilaga, som åtföljer den kungl. propositionen. Där är intaget det kontrakt, som är uppgjort mellan rikstelefon och allmänna telefon, och där står det precis förtecknat vad dessa reserver innebära. Det är för det första under byggnad varande halvautomatisk station, vidare kompletterande stationsanordningar för affärstelefoner å norra och södra stationerna samt för bostadstelefoner å Brunkeberg, Östermalm, Kungsholmen, Vasa och Söder; så är det kabelledningar nedlagda i gata, av flera tusen kilometers längd. Det är således anordningar, som möjliggöra, att man kan koppla in telefoner utan att lägga ned några kostnader. Saken är den, att, såsom herr statsrådet redan anmärkt och som det står i den kungl. propositionen, allmänna telefonbolaget dragit ut ledningar till varje lägenhet, som finnes i Stockholm, både affärlägenheter och bostadslägenheter. Det är dessa reservledningar, det är fråga om. När man övertagit nätet, behöver staten icke draga in nya ledningar, utan när någon begär telefon, är det bara att koppla på, och allt är klart. Nu förstå alla, att om det skall fortgå som hittills, behöver rikstelefon lägga in en hel massa reservledningar för att kunna vara färdiga att när som helst inleda telefon åt den, som behöver det. Det är således en betydande vinst man får genom att övertaga allmänna telefons reservledningar.

Vidare sade herr Lübeck, att han icke inom statsutskottet fått bestämd uppgift, när det skulle kunna bli sammanslagning mellan riks- och allmänna telefon, ifall det bleve något köp av. På den avdelning av utskottet, där denna fråga behandlats, ha vi också gjort samma förfrågan till vederbörande inom telegrafstyrelsen, och vi ha fått det svaret, att tiden för en direkt sammanslagning kan man icke nu lämna besked om; det kan icke ske, förrän man får den nya stationen färdig, men det kommer att ske så snabbt som möjligt. Men det har lämnats det beskedet, att så snart det låter sig göra, skall det bli fri samtrafik mellan det gamla bolagets abonnenter och rikstelefon, och då är det för allmänna telefons abonnenter av ringa betydelse, om det omedelbart blir sammanslagning eller icke. För dem blir det i alla fall möjligt att komma ut på rikstelefonledningen. Hur snart detta kommer att ske, kan icke bestämt uppgivas, men det har sagts oss på avdelningen, att man tror icke, att det kommer att dröja ett år, innan denna sak blir klar. I alla fall skall det ske, så fort som telegrafstyrelsen hinner draga kablar mellan stationerna och får de förbindelser klara, som äro nödvändiga, för att samtrafiken skall kunna äga rum.

Så frågade herr Lübeck, hur man skulle tolka ett uttalande, som gjorts i statsutskottets betänkande, där utskottet säger, att inköpspriset kommer att höjas, ju längre man väntar. Det är ju alldeles klart. När denna fråga lades fram första gången, vill jag minnas, att inköpspriset var omkring 9 miljoner kronor; nu är det nära 47 miljoner kronor. Det är klart, att även om priset per apparat icke kommer att höjas, blir kostnaden mycket större såsom helhet betraktad, och det är väl ändå svårare för staten att göra en affär, som kostar mera, än en affär, som kostar mindre med pengar. Om

Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd.
(Forts.)

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

man nu skulle kunna inköpa Stockholmstelefon för 9 miljoner kronor, icke stode man så bävande inför detta förslag som nu, när det kostar 47 miljoner kronor.

Det blir också dyrare i ett annat avseende. Det är klart, att ju flera dubbelabonnenter det blir, ju flera ledningar komma att bli överflödiga vid en blivande sammanslagning. ty många nödgas nu hava båda telefonerna, som icke eljest skulle behöva mer än en apparat under normala förhållanden. Det är klart, att ju flera år som gå, innan det blir en sammanslagning, ju flera sådana dubbelapparater och ledningar till dem bliva värdelösa. Således blir kostnaden även direkt större, ju flera dubbelapparater som komma till stånd, även om varje apparat för sig icke kostar mer än 1902, då förslaget första gången lades fram.

Vidare har man pekat på, att man skall se tiden an och vänta, till dess koncessionstiden utgår. Jag har den uppfattningen, att det är ingen affär att vänta till dess. För det första dröjer det 25 år, och för det andra blir det icke billigare då. Enligt koncessionsbestämmelserna för Stockholmstelefon skall bolaget vid koncessions- tidens utgång år 1941, om det påfordras, avstå nätet till staten efter värdering, således icke gratis; tro herrarna det, bedraga herrarna sig grundligt. Det skall ske efter värdering, och köpet har nu också skett efter värdering. Det är således icke alls säkert, att det blir billigare i förhållande till varje apparat vid den tiden. Det kan kanske bli något billigare, om nämligen regeringen säger, att bolaget icke får ny koncession, men jag undrar, om herr Lübeck vill rekommendera den taktiken. Om jag känner den uppfattning han har om industrien i allmänhet, tror jag, att han icke vill rekommendera den vägen, att man skulle vänta till 1941 och att regeringen då skulle säga, att nu få ni icke någon ny koncession utan måste lämna nätet till det pris, ni få. Jag för min del skulle icke vara rädd att gå den vägen. Jag tror, att vi i framtiden måste göra det i många fall, men även om man skulle vilja följa mina linjer och icke vara så ömsint mot bolaget 1941, skola vi i alla fall komma ihåg, att det är 25 år till dess, och under den tiden har det varit obehag för stockholmarna och förlust för rikstelefon, och detta gör, att även om man då skulle kunna pressa bolaget i någon mån, gör man ändå en större vinst, om man nu övertager nätet.

Vidare har man sagt i den offentliga debatten — och det är ett skäl, som jag så väl förstår — att telefonköpet kommer att medföra ökade avgifter för allmänna telefonbolagets abonnenter. Det är ju nu så, att lägsta abonnentavgiften på landsbygden är 40 kronor, och allmänna telefonbolaget har ju apparater, som äro något billigare. Beträffande affärstelefonerna antar jag, att det icke är deras innehavare, som klaga utan det är väl bostadstelefonernas. Det har nu kostat 40 kronor på landsbygden, och det skall väl även bliva minsta avgiften här i Stockholm. Nu har det i alla fall lagts fram förslag till förändrad taxa, så att lägsta avgiften skulle bli 50 kronor, och denna taxa blir nog även tillämpad i Stockholm, men även om det blir en mindre höjning av abonnentpriset, blir det en fördel,

som allmänna telefons abonnenter få, och det är den, att de på sina apparater kunna komma runt hela Sveriges land. För närvarande äro de begränsade till Stockholm och ett mindre område runt omkring, men sedan de kommit in på rikstelefonnätet, kunna de samtala med dem de behöva tala med runt hela landet, och det är ändå en fördel, som jag anser mera värd än den höjning av taxan, som skulle komma i fråga.

*Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd.
(Förta.)*

Nu säger i alla fall herr Lübeck och många med honom, att om köpet kommer till stånd, så kommer staten att frestas att höja avgifterna för hela landet. Jag är icke rädd för det. Vi ha icke konkurrens annat än i Stockholm, och staten och riksdagen äro fullständigt oförhindrade att höja avgifterna för de övriga delarna av vårt land när som helst. När man höjt avgifterna, har detta icke berott på statens begär efter ökade skatteinkomster utan dess begär efter att det skall gå ordentligt ihop. Det är ett kommunikationsmedel, beträffande vilket vi här i riksdagen kräva, att avgifterna hållas nere så långt, som det är möjligt, blott att det går ordentligt ihop, men något mer vilja vi för framtiden icke vara med om. Det gäller oss allesammans. Vi ha nästan varje riksdagsman telefon, och även om man icke ser på avgifterna rent personligt, så måste man se det ur landets och bygdens synpunkt i alla fall. Skulle det emellertid bli ökade avgifter på landsbygden, så är det inte mer än rätt, att det blir ökade avgifter också i Stockholm, till exempel under nu rådande svåra förhållanden.

Nu säger herr Lübeck, att statsfinanserna 1922 icke komma att vara bättre än nu, och detta är ett skäl för att man icke bör företaga köpet. Det är en sak, som icke han eller jag vet. Jag har den förhoppningen, att det skall bli en lättnad då, och detta av skäl, som jag inte vill gå in på. Men om det då skulle vara större svårigheter, så skola vi icke betala beloppet kontant, utan vi kunna få lämna det i obligationer, och även om det skulle vara trångt på obligationsmarknaden, så blir det väl bolagets sak att lämna ut dessa obligationer till allmänheten. Det är icke statens sak.

Jag vill icke förringa de svårigheter som uppstå, men jag anser å andra sidan, att fördelarna äro så pass betydande, att man får taga med dessa svårigheter.

Ett skäl, som anförts i den offentliga debatten och som naturligtvis för herr Lübeck är det avgörande eller det förnämsta skälet, är, att den fria privata konkurrensen är så utomordentligt bra att ha. Det låter förfärligt vackert, men då ha vi ju ute på landsbygden och i övriga städer varit synnerligen vanlottade, som icke haft någon konkurrens. Men vi ha dock säkert haft bättre telefonförhållanden på landsbygden, än vad Stockholm har. Varför är det så tråkiga telefonförhållanden i Stockholm? Jo, det beror på omständigheter, som herr statsrådet anförde och som jag skall gå in på senare, om det kommer mera på tal. I statsutskottet ha vi försökt taga reda på, vad det beror på, och vi ha fått en fullt nöjaktig förklaring. Jag måste säga, att såvitt jag kan bedöma förhållandena, skötes rikstelefon över hela landet synnerligen väl.

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
onskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.

(Forts.)

Det kan finnas något enstaka undantag, någon tjänsteman, som icke sköter sig så bra, men i stort sett måste man säga, att rikstelefon skötes synnerligen väl. Man har därför icke skäl för den farhågan, att det skulle bli så dåligt, om konkurrensen kommer bort, och vi få komma ihåg, att det är blott i Stockholm, som konkurrensen finnes.

Herr talman! Jag har med detta velat polemisera något mot de invändningar som gjorts. Jag vill för min del bestämt understrika, att som jag ser saken, är det till betydande fördel för det allmänna, att telefonköpet nu kommer till stånd. Därigenom får man den enhetlighet i telefonförhållandena som är önskvärd. Det är icke att bagatellisera det förhållande, som nu råder, att här i Stockholm bredvid varandra i gatorna gå kablar tillhörande olika telefoner. Det är icke att bagatellisera, att det till en stor del abonnenter skall dragas dubbelledningar. Det finnes icke mindre än 20,000 sådana dubbelledningar. Det kan icke vara nationalekonomiskt riktigt i längden, att det skall utveckla sig på det sättet.

När herr Hans Andersson talade om kostnaderna, så var han fundersam, om inkomstberäkningen skulle hålla sig, därför att så många abonnenter skulle gå bort, och han befarade, att dessa abonnenters bortgång skulle komma att minska inkomsten. Nu är saken den, att dessa abonnenters bortgång icke kommer att medföra en förlust för telegrafverket utan en vinst, därför att det är så många, som önska telefon, att det blir en fördel för telegrafverket att få taga dessa apparater och installationer och överflytta dem till nya abonnenter. Det är betydligt ökade kostnader för varje abonnent, som kommer till, och om man för varje abonnent, som går bort, kan få övertaga gamla apparater och flytta över dem till de nya abonnenterna, så är detta en vinst för rikstelefon. Detta har således ingen betydelse ur inkomstsynpunkt, på annat sätt än att det är en fördel.

När man beträffande sammanslagningen säger att man i Stockholm icke omedelbart kunde få allmänna bolaget och rikstelefon att bli ett, utan att det skulle dröja en tid, så glömmar man förhållandena utom Stockholm. Enligt vad som sagts oss inom statsutskottet från telegrafverkets sida, är meningen den, att de små stationerna runt om Stockholm skola slås tillsammans så fort som möjligt. Det är ofta två sådana stationer, en av vardera typen, inrymda i samma byggnad med dubbla ledningar. Allt skall där slås tillsammans för att utnyttjas på fördelaktigaste sätt. Det samma skall ske i Södertelje och Uppsala, så fort det finnes möjlighet därtill, och det kommer icke att dröja länge, förrän denna sammanslagning skett.

Herr talman! Jag ber för min del att på det livligaste få tillstyrka kammaren att bifalla statsutskottets hemställan. Jag tror, att det i längden är till betydande fördel för Stockholmsarna och därtill medför en bestämd fördel för rikstelefon. Ty man kan ju icke ha den uppfattningen, att denna dualism skall få fortfara för all framtid. Det kommer nog den dag, då dessa nät med tvingande

nödvändighet måste slås tillsammans, och då är det bättre, att det sker ju förr dess hellre.

Jag ber således att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Råstock och *Olofsson*.

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

Herr *Nyländer*: Herr talman, mina herrar! Huvudmotivet för att detta förslag har framkommit torde kunna preciseras i vad herr statsrådet och chefen för civildepartementet anfört i propositionen på sid. 14, nämligen en önskan att slutligen vinna en fullständig enhetlighet inom hela rikstelefonnätet samt, som det står, »en ordnad ekonomi för dess Stockholmsområde». Vad enhetligheten beträffar, så är det väl ingen som har något att invända mot den, men jag kan icke underlåta att säga — om jag får använda det uttrycket — att det är ett fattigdomsbevis, att man kommer med det motivet, att man vill söka vinna »en ordnad ekonomi» och för den skull från statens sida söker bli av med en besvärlig konkurrent.

Att landsorten har skäl att klaga över den undantagsställning, som vi här i Stockholm hava, förstår jag mycket väl, ty enligt den officiella statistiken för telefon och telegraf uppgick för 1916 i genomsnitt nettoöverskottet per apparat i Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Norrköping, Linköping, Eskilstuna och Nyköping till cirka 20 à 30 kronor, under det att i Stockholm år 1916, om man medtager förvaltningskostnaderna, förlusten per apparat uppgick till kronor 11,57. Då det dessutom är antagligt, att denna förlust kommer att ytterligare ökas, torde det väl å andra sidan vara säkert, att rätt så avsevärda förhöjningar för Stockholmsabonnenterna på rikstelefonnätet knappast kunna täcka dessa avsevärda utgifter.

Jag vill i detta sammanhang påpeka gentemot herr statsrådet, att det icke är blott under kristiden man har att söka dessa förluster, ty redan 1913, innan den akuta krisen kom, var nettounderskottet här i Stockholm 1,70 per apparat. Under samma kristid har för övrigt, för att taga en jämförelse, Allmänna telefonbolagets rörelse fullt ut lönat sig. Orsaken till förlusten ligger, såsom redan anförts, i telegrafverkets önskan att här hålla samma avgifter som Aktiebolaget Stockholmstelefon. Jag ber att i detta sammanhang få uppläsa ett par rader från en institution i landsorten, som just framställt anmärkningar mot denna för Stockholm så gynnsamma undantagsställning. Det är Östergötlands och Södermanlands handelskammare, som skriver i en inläga bl. a. följande: »Ett statens affärsdrivande verk bedriver sålunda konkurrens med ett privat företag genom att tillhandahålla sina tjänster till *underpris* inom ett visst område. En sådan konkurrensmetod anses förkastlig, om det gäller privata affärsföretag, och måste betraktas i hög grad klandervärd, då densamma tillämpas av ett statens affärsdrivande verk. Och ännu mera klandervärd måste metoden vara med hänsyn därtill, att statens inkomster icke äro avsedda att uppoffras i konkurrens med ett privatföretag.»

Häri kan man givetvis instämma, men jag anser icke *detta* vara ett tillräckligt skäl för att gå med på utskottets förslag, ty

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

även om nu herr statsrådet och herr Eriksson i Grängesberg i sista minuten kommit med en del utredningar rörande orsaken till att förlusten är så pass stor här i Stockholm, anser jag, att mera utförliga sådana utredningar sannerligen bort göras, innan detta förslag förelagts riksdagen. Det rör sig i alla fall här om ett belopp av 47 miljoner kronor, och denna summa borde väl hava fordrat ingående undersökningar och ej ett så ytterligt snabbt förfarings sätt vid behandlingen av frågan. Jag tror, i likhet med herr Lübeck, att farhågorna för att höja rikstelefontaxorna inom Stockholm icke böra vara alltför stora, även om dessa taxor komma att betydligt överskrida allmänna telefons taxor, ty rikstelefon har ju, som han anfört, särskilt för affärsvärlden den stora förmånen att erbjuda, att man med den når hela landsorten, under det att man med allmänna telefon endast når Stockholm med rayon. Vidare borde det ha framlagts någon utredning rörande möjligheten av samtrafik mellan Stockholmstelefon och rikstelefon och en utredning om huruvida man ej på detta sätt skulle kunna hava kunnat nå den enhetlighet inom ledningen, som man önskar.

Vidare har omnämnts de statsfinansiella skälen. Det rör sig här om, som nyss nämnts, ett ganska betydande och för övrigt efter nuvarande förhållanden, med den ställning som statsfinanserna nu hava, ett mycket betydande belopp. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet anförde häremot, att, som han sade, »man borde kunna hysa goda förhoppningar om att år 1922 hava övervunnit de största svårigheterna och att man då kunde ha förhoppning om att Sverige fått tillbaka de till utlandet lämnade krediterna.» Jag vill verkligen för min del gärna och ivrigt instämma i denna förhoppning, men är det någon, som kan garantera, att vi då verkligen komma att befinna oss i ett så gynnsamt statsfinansiellt läge? Det är naturligtvis ingen, som icke önskar det, men jag tror, att ingen kan garantera, att så kommer att vara fallet. Jag kan icke finna annat än att man under sådana osäkra förhållanden från statsfinansiell synpunkt tager steget fullt ut i mörkret och i det okända.

Herr Eriksson i Grängesberg omnämnde också, att ingen vet, i vilket läge vi då komme att befinna oss, och i den punkten är jag som sagt fullt överens med honom. Men han påpekade å andra sidan, att man skulle kunna underlätta svårigheterna genom att utsläppa obligationer. Ja, det är visserligen sant, men dessa obligationer måste väl i alla fall placeras, och så sangvinisk kan man väl i alla fall icke vara, att man hyser förhoppning om att få dessa obligationer placerade i utlandet, utan det är åtminstone *min* övertvågelse, att vi måste placera dem här i hemlandet. Inför detta tror jag, att man måste ställa sig ännu mera försiktig, och jag finner därför, att det även ur dessa synpunkter kan innebära den största risk att gå med på detta förslag. Jag anser det vara säkrare att ställa sig på en försiktig ståndpunkt, ty det kan man i alla fall icke bli lidande på. Ty försiktighet är en dygd, och det borde sannerligen inst under denna svåra statsfinansiella tid bliva vårt valspråk mer än hittills.

På grund av frågans enligt min mening allt för outredda skick

och med hänsyn till dessa av mig nämnda eventualiteter, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman, mina herrar! Det torde vara en och annan av kammarens ledamöter bekant, att jag här i kammaren delvis inriktat mitt arbete på att realisera önskemalet att få telefonen utsträckt till mera avlägsna bygder av vårt land genom att man skulle försöka ställa det billigare för abonnenterna i dessa bygder, vilka nu i regel få underkasta sig stora kostnader för att vinna anslutning till rikstelefonnätet.

Då detta förslag om inlösen av allmänna telefonbolaget kom fram, gjorde jag mig genast den frågan, huruvida icke genom att ett så stort kapital skulle bindas vid denna inlösen detta komme att verka därhän att landsorten skulle bli ytterligare försummad och icke några behöfliga lättnader för anslutning till rikstelefon kunna beredas de i landsorten mest avlägset boende. Det nu föreliggande utlåtandet styrker mig i denna min farhåga, och särskilt är det en här förut omnämnd passus i utskottets utlåtande, som givit mig anledning till denna slutsats. Här säger nämligen utskottet: »De kontanta belopp å sammanlagt 10,000,000 kronor, som skulle under åren 1918 och 1919 erläggas, beräknas kunna bestridas av de anslag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende, som innevarande års riksdag redan anvisat.» Härav följer ju, att just de anslag, som äro beviljade för en utsträckning av telefontnätet, och som skulle åtminstone i ganska betydlig mån komma landsorten till godo, helt och hållet skulle absorberas för denna inlösen av allmänna telefon.

Nu var visserligen herr statsrådet inne på denna fråga och försökte förringa betydelsen av en sådan invändning med den motiveringen, att genom detta inköp skulle rikstelefon vinna så betydliga tillgångar av material, att man på denna grund icke skulle behöva befara, att utvecklingen i andra delar av landet bleve lidande. Men dessa materialier, som nu äro bundna vid Stockholmstelefonen eller i bästa fall finnas i dess lagerlokaler kunna väl icke utan kostnad anbringas ute i landet för att där komma till nytta, utan det erfordras pengar för att få dem inmonterade där ute, och vid sådant förhållande att man använder dessa 10,000,000 kronor just för inköpet av allmänna telefon, måste följden bli den, att de i landsorten boende bli lidande på det hela. Det må nu vara, att man kommer med en sådan invändning som att detta är blott en landsortssynpunkt, men det är i alla fall en synpunkt som har sitt berättigande, ty det kan icke vara riktigt att undan för undan endast eller huvudsakligen tillgodose de centrala samhällenas behov och i hög grad försumma behovet ute i landet. Man har ju i landsorten redan förut betydligt högre kostnader än de mera centralt boende, för en anslutning till telefontnätet, och det skulle vara skadligt och orättvist, om det nu skulle bli ännu dyrare eller svårare att vinna anslutning till rikstelefontnätet.

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

Då jag nu vidrört frågan om dessa materialier, som skulle gå med i köpet av allmänna telefonen vill jag säga, att det visst icke framgår av utskottets utlåtande av vad slag de äro. Jag antager väl, att man gjort sig förvissad om detta, men jag kan icke underlåta att citera ett ord, som förut fällts, att det förefaller ändå vara ett betänkligt »fattigdomsbevis» för statsdrift och för rikstelefonen — såsom ju också tycks framgå av framställningar här och i utskottet — att vara alldeles renons på material för vidare utveckling, så att man bleve nödsakad att säga nej till nya abonnenter, om man icke finge övertaga allmänna telefonens material. Medan allmänna telefon har gott om material, synes rikstelefon vara utan.

Nu var herr Eriksson i Grängesberg även inne på detta och försökte förklara det därmed, att det skulle orsakats därav, att rikstelefonen haft så stor tillströmning av abonnenter under krisären, och att detta slukat all material. Men han nämnde icke om huru stor tillströmning allmänna telefon haft under denna tid. Jag har icke tillgång till några siffror, men jag har anledning antaga, att icke allmänna telefon varit utan en stark tillströmning av nya abonnenter under hela kristiden. Men allmänna telefon har ändock kunnat tillfredsställa detta behov utan att ha brist på material och har likväl överskott. Detta är väl ändå om något ett fattigdomsbevis för statsdriften.

Sedan har man försökt förringa värdet av konkurrensen och sagt, att densamma endast har betydelse för Stockholm; och här är telefonväsendet sämre än ute i landet, medan den icke skulle ha någon betydelse för andra samhällen. Jag tror dock, att denna konkurrens även betyder något för andra samhällen ty den kan vara en sporre för rikstelefon att icke överallt ligga under, om den också temporärt gör det i Stockholm.

Ett av de huvudsakligaste skälen — jag skall här icke gå in på några andra — varför jag ej går med på utskottets hemställan och instämmer i yrkandet om avslag på inköpet är, att genom detta köp skulle bindas så mycket pengar som behövas för rikstelefonens utveckling i landet i övrigt, så att vi där skulle råka i en fullständig stagnation. Av denna anledning har jag icke ansett mig kunna gå med på ett inköp, utan ansluter mig till dem, som yrkat avslag på detsamma.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Det har verkligen förvånat mig, att samtliga de talare från högersidan, som uppträtt i denna kammare, varit så enhälligt emot detta inköp av telefonbolaget i Stockholm.

Men innan jag går in på ett bemötande av dessa herrars synpunkter, skall jag tillåta mig att citera vad 1902 års sakkunnige, vilka utgjordes av fil. dokt. C. P. P. Herslow i Malmö, som torde vara en av högern erkänd auktoritet på det finansiella området, samt av cheferna för norska och danska telegrafstyrelserna J. S. Rasmussen och N. R. Meyer, yttrade om det då föreslagna telefoninköpet. Deras uttalande lydde så här: »Hurusom i sådana fall som

detta, då förvärvandet av en god affär endast kan ske genom frivilligt köp, erfarenheten gäve vid handen, att en sådan åtgärd, ju längre man uppsköte den, krävde så mycket kännbarare offer, när den slutligen måste genomföras.» Det var således doktor Herslows uppfattning redan år 1902, att man icke borde uppskjuta denna affär, ty ju längre man uppsköte den ju mer ofördelaktig bleve den för staten.

Nu ha vi dröjt ända till år 1918, och fortfarande äro herrarna absoluta motståndare.

Herr Lübeck frågade, om man icke skulle taga hänsyn till de 100,000 abonnenterna här i Stockholm, som ju till antalet äro ungefär hälften av rikstelefonnätets samtliga abonnenter. Jovisst, skall det tagas hänsyn till dessa abonnenter. Jag tycker för min del, att det är en ren fördel för dem att bli — man skulle kunna säga — inkorporerade i det hela landet omfattande rikstelefonnätet. Det stora flertalet slipper, om köpet kommer till stånd, ifrån den olägenhet, som man nu får vidkännas, att hålla två apparater och betala avgifter till såväl rikstelefonen som allmänna telefonbolaget. Och om än abonnenterna i Stockholm ha att motse en höjning av sina telefonavgifter, torde det väl ändå bli billigare, att endast behöva hålla sig med en apparat och icke såsom nu med två.

Vidare framhöll herr Lübeck konkurrensens betydelse, och det syntes mig, som om han rent av ville göra gällande, att det endast vore tack vare denna konkurrens, som rikstelefonen kunnat utvecklas på sätt som skett här i landet. Nu är ju denna konkurrens begränsad endast till Stockholm med dess omnejd, och det skulle ju kunna finnas någon mening i talet om konkurrensens betydelse och nödvändighet med hänsyn till rikstelefonens skötsel, därest man kunde påvisa, att rikstelefonen här i Stockholm vore, i motsats till landsorten, alldeles utomordentligt välskött. Men såvitt jag kan bedöma saken, äger ett rakt motsatt förhållande rum. Här i Stockholm får man dagligdags höra klagomål — befogade eller obefogade — över huru uselt rikstelefonen skötes, och samtidigt påstås om allmänna telefonen, att den är så välskött. Men ute i landsorten träffar man ytterst sällan någon människa, som är missnöjd med skötseln av sin rikstelefon. De äro nöjda och belättna allesammans, åtminstone det ojämförligt stora flertalet abonnenter. Och ändå finns därstädes icke någon konkurrens, utan rikstelefonen har fullständigt monopol.

Det är för övrigt märkvärdigt, att så snart det gäller för staten att skaffa sig ett visst monopol, åberopas alltid från den sida, som herr Lübeck representerar, d. v. s. storindustrien, nödvändigheten av konkurrens, men samtidigt pågår här i landet med stora steg en ekonomisk utveckling i riktning mot kartellbildningar och trustsammanslutningar o. s. v. Det vill säga, att enskilda företag söka att faktiskt förskaffa sig statsmonopol. Mot sådant yppa sig icke några betänkligheter från det hållet, utan finner detsamma fullt i sin ordning, och ändå är det väl ingen, som vill göra gällande, att ett statsmonopol förfar mera hänsynslöst mot medborgarna än ett enskilt monopol. Jag tror, att ingen skall kunna jäva

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Fort.)*

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Ports.)

mig då jag påstår att alldenstund det är riksdagen, som bestämmer om statsmonopolet, behöver man icke befara, att ett sådant monopol över hövan uppskörtar allmänheten. Jag tror icke, att man kan åberopa såsom exempel post- och telegrafverket, som ha monopol, att de försökt sig på något sådant, utan vi erkänna nog i allmänhet, att dessa affärsdrivande verk skötas mönstergillt.

Första delen av herr Nylanders anförande syntes mig hava bort utmytna i en tillstyrkan av telefonköpet, då han påvisade, vilken stor förlust staten får vidkännas på varje apparat här i Stockholm och i motsats däremot den vinst, man hade på varje apparat i landsorten. Och han gjorde för övrigt gällande, att det fanns risk för att denna utveckling komme att fortsättas, och att man följaktligen icke kunde hoppas på att rikstelefonnätet här i Stockholm skulle bli bärigt. Jag tycker verkligen, att staten inför detta perspektiv borde ju förr dess hellre avsluta affären.

När han talade om statsfinansiella betänkligheter, kan jag icke förstå, att de behöva göra sig så gällande just på denna punkt, då det ju icke är annat än en omflyttning av ett värde från en ägare till en annan inom landet. Om det t. ex. bildats ett enskilt bolag här i Stockholm med uppgift att inköpa Stockholmstelefon, hade ju också för det ändamålet behövt absorberas ett mycket stort kapital, men inte tror jag, att herr Nylander då gjort gällande några finansiella betänkligheter.

För övrigt vill jag fråga herr Nylander, som ju företräder de nationalekonomiska intressena här i landet eller åtminstone borde företräda dem, alldenstund han är direktör för exportföreningen: kan det vara nationalekonomiskt fördelaktigt, att man i gatorna här i Stockholm skall gräva ner rikstelefonens kablar sida vid sida med allmänna telefonbolagets? Jag tycker, att man ju förr dess hellre borde söka stoppa denna utveckling, ty det kan omöjligt vara någon sund nationalekonomisk princip, att lägga ned större värden i telefontätet här i Stockholm, än man absolut oundgängligen behöver. Jag tror, att de pengar, som åtgå härför kunna användas vida nyttigare på annat sätt. De kunde ju rent av användas för att utveckla våra exportmöjligheter o. s. v., och en sådan utveckling borde kunna intressera herr Nylander.

Så förmenade herr Magnusson i Skövde — vilken, såsom han själv framhöll, tidigare ägnat sin uppmärksamhet åt telefonfrågorna — att denna affär skulle hämma utvecklingen av rikstelefontätet ute i landet. Jag kan icke förstå, varför detta telefonköp skulle få en sådan påföljd, då det ju framhållits, oemotsagt, att på grund av materialbrist, rikstelefonen för närvarande inte är i stånd att effektuera de beställningar man har på uppsättande av apparater och anläggande av ledningar o. s. v. Och med brist på material och utan möjligheter att skaffa sådant, hjälper ju inte mycket, ifall man har pengar för att bygga ledningarna. Det absolut viktigaste i ty fall är ju, att med köpet man verkligen får material, så kan nog sedermera skaffas penningar till uppsättandet av dessa ledningar ute i landsorten.

För övrigt vet jag inte, vad herr Magnusson menar med att

det skulle behövas så mycket pengar just för den uppgiften, ty han har väl reda på, att på landsbygden få abonnenterna själva bygga sina ledningar och bekosta anläggningarna med undantag av huvudledningarna, vilka anläggas av rikstelefon.

Jag tror sålunda, att alla skäl tala för att vi nu icke uppskjuta denna sak vidare, och därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

Herr Ingvarson: Herr talman! Då jag lyssnat till debatten om denna fråga både i utskottet och här i kammaren, har jag fått en känsla av att motståndarna mot förslaget gå fram med en styrka och jag skulle vilja säga en hänsynslöshet, som osökt ger anledning till vissa jämförelser, som jag för min del svårligen kan återhålla.

Här har en rad av talare som ett av de väsentligaste skälen för avslag talat om de välsignelsebringande verkningarna utav den fria konkurrensen. Ja, samma tal hörde vi för icke lång tid tillbaka här i kammaren, när vi behandlade förslaget till ny vattenlagstiftning; då var återigen den där käpphästen framme och förevisades. Men, mina herrar, för något litet längre tid tillbaka behandlade vi här en proposition om förstatligande utav ett stort privat monopol här i landet, utav sockertrusten, och hur hette det då från deras sida, som så energiskt bekämpade detta förslag, som då satte in all kraft på att bevara denna produktion åt enskilt monopol? Talade man då så varmt om den fria konkurrensens nödvändighet och välsignelse? Nej, vi hörde aldrig ett ord om den saken. Då var allting välbeställt, och sockermonopolet var en utomordentligt välgörande inrättning för svenska folket. Jag nödgas sålunda därur draga den slutsatsen, mina herrar, att det är inte den fria konkurrensen, som i grunden är herrarnas hjärtebarn, utan det är nog monopolet, med det lilla tillägget bara, att det skall vara privatmonopol men icke statsmonopol.

Herr Nylander fann anledning säga här, att ett bifall till detta förslag om inköp av ett konkurrerande telefonbolag skulle vara för statens vidkommande ett fattigdomsbevis. Vad kallar då herr Nylander den åtgärd, som sockertrusten vidtog i Skåne för att få död på en sockerfabrik, som var startad av betproducenterna? Jag skall inte ge någon benämning åt de metoder, som där användes, men jag frågar: om den här föreslagna lojala åtgärden från statens sida att inköpa ett privat företag är ett fattigdomsbevis, vad är då det system, som privatmonopol i allmänhet använda för att dräpa konkurrenter? Det skulle vara intressant att få svar på den frågan. Varje gång som exempelvis sockermonopolet varit på tal här, ha herrarna som finna allting väl beställt på den punkten, talat om, hur förtänksamt och klokt och förnuftigt sockermonopolet handlat, som konsoliderat produktionen, minskat fabrikenas antal, kort sagt, minskat utgifterna och därigenom åstadkommit största möjliga ekonomiska utbyte. Men nu, när staten vill göra precis detsamma beträffande telefonväsendet, är det Gud bevars inte bra, därför att förtjänsten denna gång icke skulle komma i enskildas fickor. I vanliga fall

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

bruka herrarna från den kanten för övrigt hålla synnerligen starkt på näringslivet och dess intressen, men det göra icke herrarna denna gång utan se nu främst på fåtalets intressen. Ty näringslivet kan inte vara betjänt med att piskas till att hålla dubbla telefoner, mången gång i stort antal, och på denna grund få betydande merutgifter. Ur näringslivets liksom ur nationalekonomisk synpunkt är man mest betjänt med att vi slå ihop det hela för att minska utgifterna både för den enskilde och rent nationalekonomiskt sett.

Det föreligger sålunda, synes det mig, ingen som helst anledning för herrar reservanter att här gå till storms mot statsutskottet i de starka ordalag, som i detta fall skett, ty jag tror det är så, att den, som här vill hålla på samhällets intressen och låta det enskilda intresset träda i bakgrunden, har endast en väg att gå, och det är den vägen jag ber för min del få anbefalla, då jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Jag skall uttala mig helt kort i denna fråga men kan inte underlåta att vidröra ett par viktiga synpunkter.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet ville fränkänna konkurrensen på telefonområdet all betydelse. Jag tror, att han därvidlag tar miste, och att konkurrensen haft en verkligt stor betydelse. Jag vill påminna om, att under en viss del av kriget hade vi synnerligen bedrövliga telefonförhållanden här i Stockholm. Skötseln var under all kritik. Nu är det avsevärt bättre, men jag känner mig rätt övertygad om, att alla de kraftiga ansträngningar, som vidtagits för att trots de stora svårigheterna förbättra detta, väl ändå knappast kommit till stånd, om inte konkurrensen med allmänna telefonbolaget varit. Jag vill dock inte alls i mitt slutomdöme vara så sträng, som herr statsrådet var, när han — om jag minns rätt — uttalade, att skötseln av rikstelefon här i Stockholm, om man jämför med andra orter, var den sämsta.

Jag vill inte ställa mig avgjort på den ståndpunkten, att man icke skulle förstatliga hela telefonväsendet här. Vi veta ju, att post och telegraf sedan lång tid tillbaka äro förstatligade och att telefonväsendet utom Stockholm med omnejd också ligger helt i statens hand. Det förefaller mig därför, som om man icke kunde slutligen undgå den konsekvensen, att staten även blir ensam telefonrörelseidkare här i Stockholm och i trakten häromkring.

Jag vill däremot här se saken närmast ur statsfinansiell synpunkt. Det är ur den synpunkten jag i nuvarande ögonblick finner synnerligen allvarliga betänkligheter mot ett positivt beslut här i dag. Herr Jönsson i Revinge kunde inte förstå, att de statsfinansiella betänkligheterna kunde tillmätas något värde, och han framhöll, att det ju här bara är fråga om ett överflyttande av värden från en ägare till en annan inom landet. Ja, jag skulle vilja säga, att den definitionen gäller ju varje köp inom landet. Definitionen är ju riktig därvidlag, men inte säger den definitionen,

att det är klokt och riktigt utav den, som köper, att köpa. Det är någonting, som inte alls beröres utav de ord han anförde. Det synes mig, att man här får tänka på, om det verkligen ligger i statens intresse just nu att binda sig vid så stora utgifter, som här är fråga om. Vi finna ju, att statsutgifterna springa i höjden med en alldeles förvånande och skrämmande fart. Vi finna, att man nyligen har måst ingå ett kreditavtal på 550 miljoner kronor bara för finansieringen av kristidskommissionerna. Om man tänker på förhållandena i början av kristiden och hur häpen man blev, när man hörde talas om det första tyska miljardlånet, över att detta sa stora belopp kunde upplånas inom landet, så måste man här finna, att det är ett väldigt belopp detta kreditavtal gäller, det är den största finansoperation, som någonsin är verkställd inom vart land. Nu bör ju så småningom det allra mesta, dock inte allt av detta komma tillbaka, då det ju är ett rörelsekapital. Men om man tänker sig, att staten har ett annat upplåningsbehov bredvid, i år kanske på ett par hundra miljoner kronor — det är dock ganska svårt att beräkna — och nästa år kanske avsevärt mera, om krigskonjunktursskatten skulle ge mindre, inkomst- och förmögenhetsskatten ge mindre och statens järnvägar gå med förlust, andra skattekällor börja sina, ja, om man dessutom tänker på att dyrtiden väl fortsätter och att man får lov att offra mycket pengar på förbilligandet av livsmedel, antagligen också på arbetslöshetsunderstöd, och att man naturligtvis blir tvungen att fortsätta att lämna krigstidshjälp åt statstjänarna — den gick i år till 100 miljoner kronor och om dyrtiden här ökas, bör man naturligtvis också öka detta belopp — om man med andra ord ser på dessa väldiga utgifter, allt detta oerhörda upplåningsbehov, som staten för närvarande har, och tänker på, hur påskyndad utvecklingen här är och hur lättsinnigt man förfarit inom riksdagen, ja, då får jag säga, att betänkligheterna växa alldeles oerhört, när man besinnar, att man nu skall binda sig för en följd av år, vid en så stor utgift som här är fråga om.

Jag vet, att den invändningen då kommer: ja, men i år äro 5 miljoner kronor redan anslagna och för nästa år äro också 5 miljoner kronor anslagna av riksdagen. Ja, jag ber herrarna påminna sig, hur det gick till med denna ökning av anslaget. Riksdagen gav mer än Kungl. Maj:t begärt, och från statsrådsbanken varnades för att ge så mycket. Från statsrådsbanken sades, att det är oriktigt att ge så mycket, därför att telegrafstyrelsen icke kan använda så mycket pengar, det finns inte material att få. Då bedyrades från socialdemokratiskt håll här i kammaren mycket starkt, att detta är oriktigt, att telegrafstyrelsen behövde så mycket pengar för att kunna fortsätta sin utveckling och att material fanns att tillgå. Nu se vi, att telegrafstyrelsen själv ger oss rätt, vi som opponerade oss mot, att man gav mera än Kungl. Maj:t begärt. Man kan tydligen icke få någon materiel, och det visar sig för övrigt oekonomiskt att köpa sådan till rådande dyra pris, även om man skulle ha möjlighet att få

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd
(Forts.)*

*Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskiilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

köpa. Det är då, som om många här i likhet med utskottsmajoriteten skulle resonera som så: penningarna äro anslagna och penningarna måste gå åt, lät oss därför använda dem på detta sätt. Man tänker icke på, att om man skulle kunna slippa att upplåna ytterligare 5 miljoner kronor i år och 5 miljoner kr. nästa år, detta vore en fördel ur statsfinansiell synpunkt.

Sedan kommer man till det enligt min mening betänkligaste i denna fråga. Telegrafstyrelsen, liksom även herr statsrådet och chefen för civildepartementet, framhåller, såsom vi finna av den föreliggande propositionen, att den egentliga och största utbetalningen skulle börja år 1922. Det framgår av vad telegrafstyrelsen här sagt, att styrelsen i denna onda värld hittat reda på en profet, som förutsagt, hur det kommer att ställa sig i finansiellt hänseende från och med år 1922. Det står nämligen i telegrafstyrelsens uttalande, att »då efter vad telegrafstyrelsen inhämtat, sådan lättnad på marknaden åter kan förväntas, att någon större svårighet icke kunde antagas uppkomma för fullgörandet, kontant eller genom statsobligationer, av den då inträffande likviden». Jag skulle vara telegrafstyrelsen eller regeringen, som här representerar telegrafstyrelsen, synnerligen tacksam, om jag finge veta namnet på denne profet. Det vore verkligen mycket lyckligt att få göra hans bekantskap och få närmare reda på, huru det kommer att ställa sig från och med år 1922. Jag kan icke tänka mig, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet är profeten i detta fall, eller att riksbankschefen är den man, som lämnat denna uppgift. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har här försökt att uttala sig något litet om den saken, men hans ordalag voro såvitt jag kunde uppfatta, mycket mjukare och mycket försiktigare, än vad här står.

Låt oss tänka litet på, om det kan finnas någon grund för denna optimism med avseende å tiden efter 1922. Här har redan av herr Nylander framhållits, att det väl icke kan tänkas, att vi då kunna placera några statsobligationer på den utländska marknaden, såsom vi gjorde före kriget. Den möjligheten är nog utesluten, och följaktligen skola vi under hela denna långa rad av år fortsätta med att placera statsobligationer och andra statspapper inom landet. Men tro icke herrarna, att den inhemska marknaden en gång kan bliva mätt och övermätt på statsobligationer? Förefinnes icke en ofantligt stor risk för att så kan bliva fallet, och att man får allvarliga svårigheter med avseende å statens upplaning? Det vore lyckligt, om så icke bleve fallet, och jag vore för min del ofantligt glad, om denne telegrafstyrelsens profet verkligen hade rätt. Men det synes mig tvärtom, att allting pekar i fullkomligt motsatt riktning. Här kan år 1922 verkligen vara allvarliga svårigheter att placera obligationer, om icke säljaren vill taga obligationer och förbinda sig att icke släppa ut dem, förrän om ett visst antal år efter 1922 men därom finnes ingenting sagt i detta avtal. Det synes mig därför vara synnerligen bekymmersamt med hela denna finansoperation.

Man måste här även betänka, att det ifrån statsorgans sida riktats de allra kraftigaste uppmaningar till det enskilda affärlivets män och till privatbankerna att nu inskränka bolagsbildning, startande av nya företag, kreditgivning och allt sådant med hänsyn till de tider, i vilka vi nu befinna oss. Men vad skall det bli för effekt av alla sådana allvarliga förmaningar, som äro nog så befogade, när staten icke själv följer de principer, som staten där uttalat, utan tvärtom på det mest statsfinansiellt lätsinniga sätt går fram med sådana företag, som det nu gäller?

Här göres naturligtvis den invändningen, att staten slutligen måste betala denna Stockholmstelefon mycket dyrare, om icke staten nu förvärvar detta företag för det nu föreslagna priset. Men när det är en koncessionstid för detta bolag, som icke är alltför långt tilltagen, synes mig detta tal vara fullkomligt oersonligt. För varje gång, som detta köp kommit på tal, har det sagts, att denna kapitalplacering skulle komma att förränta sig inom ej alltför många år, och att det därför skulle ställa sig fördelaktigare att göra en dylik finansiell transaktion än att härvidlag ställa sig avvaktande.

Det är, som sagt, egentligen ur den synpunkten, att den svenska staten och den svenska riksdagen icke bör förlära på det i finansiellt avseende allra lätsinnigaste sätt och därmed förverka sin auktoritet att utöva påtryckningar på enskilda ute i landet för att mana dem till större försiktighet i dessa tider, det är ur den synpunkten, som jag, herr talman, anser mig böra avstyrka detta köp samt yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager till orda i denna fråga, men med anledning av vad en föregående talare, herr Ingvarson, här yttrade, anser jag mig böra säga några ord.

Herr Ingvarson sade, att vi, som nu motarbete detta förslag, intogo en annan ståndpunkt, när det var fråga om förstatligande av sockerindustrien, i det att vi då voro för ett monopol. Nej, herr Ingvarson, det är en fullkomlig osanning, ty vi motarbetade även den gången införandet av något monopol. Det finnes för närvarande icke något monopol inom sockerindustrien. Utom det stora sockerbolaget finnes det tre sockerbruk i landet, som sysselsätta sig med sockertillverkning, och ett fjärde är väl snart under byggnad, således är det konkurrens på det området. Herr Ingvarson måste alltså medge, att det icke råder något monopol i det fallet.

Vidare sade herr Ingvarson angående frågan om införande av monopol i nyssnämnda avseende: »Vad vi kalla den procedur som sockertrusten vidtog för att få död på ett sockerbruk som bildats av sockerbetsproducenter?» Ja, mina herrar, det gällde i det åsyftade fallet visserligen ett andelsbolag, men detta hade skötts på

Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd.
(Forts.)

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd
(Forts.)

det sättet, att när tiden var inne, att man skulle börja avverka betorna, var fabriken ännu icke färdig, utan betorna fingo till stor del ligga och ruttna ned. Jag tror, att detta bolag var mycket tacksamt för att ett par andra fabriker, som man vände sig till med en anhållan i sådant avseende, övertogo bolagets affär och ordnade upp det hela. Så var det med den saken, för resten fanns icke sockertrusten vid den tiden. Sedan herr Ingvarson nu fatt detta besked, hoppas jag, att han icke en annan gång kommer med dylika osannfärdiga uppgifter.

Jag ber att för min del få yrka avslag å det föreliggande förslaget. Det har nu vid flera tillfällen sagts, att ett inköp av Stockholmstelefon skulle komma att ställa sig dyrare för varje gång fråga därom på nytt kommer upp. Nu har det i alla fall visat sig, att ett sådant köp i vissa delar icke blir dyrare. Om vi nämligen se på det förslag, som förelåg år 1902, skola vi finna, att varje apparat då var värderad till 439 kronor, medan i det föreliggande förslaget varje apparat beräknats ha ett värde av 357 kronor, således ställer det sig billigare i den punkten, och det är min tro, att när vi närma oss den tidpunkt, då koncessionen för detta bolag går ut, kommer ett dylikt inköp att bliva betydligt billigare, än vad det nu är.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag begärde närmast ordet med anledning av vad herr Ingvarson här yttrade, men jag har nu mindre anledning att gå in på vad han sade, då han redan blivit bemött av herr Andersson i Skivarp. Jag vill emellertid erinra om, att vid det tillfälle, som han här talade om gällde det att taga ståndpunkt för eller emot statsdrift, och det var således då fråga om något helt annat än om den fria konkurrensen.

Jag begärde emellertid också ordet med anledning av de invändningar, som herr Jönsson i Revinge här gjorde gent emot mitt föregående uttalande. Han sade, att i landsorten måste vi bygga våra ledningar själva, och där kunde det icke bli fråga om att det nu föreslagna köpet skulle bliva ofördelaktigt. Ja, det är sant, att vi ute i landet måste bygga våra ledningar själva och bära kostnaderna därför, men det är just detta, som jag för min del anser vara det oriktiga, nämligen att dessa kostnader skola uteslutande påvila dem, som bygga, och jag har hoppats, att det möjligen skall kunna åstadkommas någon förbättring i detta förhållande. Det kan ju hända, att man ute på den skånska slättbygden, där avstånden äro relativt korta, icke känner svårigheterna i detta avseende i så hög grad, men säkert är, att i många glest befolkade trakter av vårt land, där man är i större behov av telefon än annorstädes, just på grund av de stora avstånden, känner man det verkliga såsom en orätt, att man skall behöva själv helt och hållet bekosta ledningarna och även växelstationerna.

Men nu är det icke fråga om enbart detta, utan det gäller här även interurbanledningarna, som behöva förstärkas och förökas,

ty vi veta, att det väsentligen hänger på bristen i fråga om sådana ledningar, att vi ha så svårt att komma fram med långsamtal, och jag är rädd för, att dessa anläggningar skola komma att bliva lidande, om de penningar, som äro anslagna till utvidgning av rikstelefonnätet, nu skulle komma att tagas i anspråk för detta inköp av Stockholmstelefon.

Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd.

(Forts.)

Herr Jönsson i Revinge sade vidare, att det var just detsamma vad man gjorde härvidlag, rikstelefon saknade material och vadan ej heller fanns att köpa, och att det under sådana förhållanden icke hjälpte, om man anslög penningar. Ja, är verkligen ställningen så dålig för rikstelefon, att den icke har någon materiel, med vilken den kan tillgodose utvecklingens krav, utan måste för detta ändamål inköpa allmänna telefon, vill jag icke utsäga det omdöme som man har anledning att fälla om skötseln av verket i fråga.

Vidare sade herr Jönsson i Revinge, att det här blott gällde att överflytta ett realvärde från ett enskilt bolag i statens hand. Ja, men sådan överflyttning sker väl icke för intet, utan detta är förenat med en omfattande finansoperation, och det är just gent emot denna stora finansoperation, som vi här från motståndarehåll uttalat så stora betänkligheter. Jag tror, att det är skäl i att fästa någon vikt vid dessa betänkligheter. Jag anser dem för min del vara så starka och välgrundade, att de mer än väl motivera ett motstånd mot det föreliggande förslaget.

Herr von Sneidern: Jag föranleddes att begära ordet efter den föregående ärade talarens förra anförande. Han gjorde där gällande, att man skulle avstå från detta köp, därför att landsbygden genom detsamma skulle komma i sämre läge, och utvidgningen av landsbygdens telefonförhållanden därigenom äventyras.

Såsom det är den ärade talaren och kanske kammaren i övrigt bekant, har även jag under min riksdagstid något sysslat med dessa telefonfrågor. Även för mig har det varit ett mycket stort intresse att få telefonen så mycket som möjligt spridd ute på landet till våra avlägsnaste bygder. De svårigheter, som därvidlag yppat sig, ha icke, enligt mitt förmenande, varit kapitalutläggerna för ledningarna, utan att få telefonen så billig som möjligt för landsbygdens befolkning. Det har varit dels abonnemangavgifter, dels avgifter för den fria samtalsrätt, som kunnat meddelas, dels även avgifter för de små växelstationerna, vilka senare avgifter utkrävts av landsbygdens abonnenter, men däremot icke av abonnenterna på de stora platserna. Man har nu försökt att få ned dessa kostnader, men för att vinna detta mål har man att se till, på vilka andra håll man eventuellt skulle kunna få in ökade inkomster, och naturligtvis har man utgått från den synpunkten, att telegrafverkets telefontät måste bära sig.

Men när man sålunda velat ha in ökade inkomster, har man sett på Stockholmsnätet och därvid funnit, att detta nät icke bär sig. Det är då tydligt, att om denna svårighet kan övervinnas,

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

om alltså det stora Stockholmsnätet kan komma att bära sig och därigenom få in ökade inkomster, skall det även bli en ökad möjlighet att på ett billigare sätt få ut telefon till landsbygdens befolkning. Därför är det, enligt mitt förmenande, ett stort intresse för landsbygden och dess representanter att understödja det förslag, som nu här framlagts av regeringen och som även tillstyrkts av statsutskottet.

Nu kan det invändas, att det beror på ett fel i rikstelefonskötsel, att Stockholmsnätet icke bär sig. Jag vill nu icke ingå på den frågan; det är möjligt, att ett fel där föreligger och att det är en viss bristande smidighet hos statstelefonen. Men faktum föreligger dock, och man kan väl icke vilja vara med om att helt och hållet göra sig av med detta nät och att således det hela skall gå om intet.

Här talas mycket om konkurrensen i detta fall och dess betydelse. Ja, även jag för min del tror, att en konkurrens kan vara behövlig i många avseenden, men det skulle vara intressant att höra, hur det skulle låta från dessa, som här tala om denna konkurrens, om det i stället för statstelefon och ett privat telefonbolag här i Stockholm finnes två privatbolag. Tro herrarna att dessa bolag då så länge skulle ha arbetat sida vid sida? Skulle man icke då från detta samma håll, där man nu motarbetar detta förslag, ha fått höra just dessa skäl, att det av nationalekonomiska hänsyn, av önskan att få en billigare administration och driftkoncentration o. s. v. borde ske en sammanslagning av dessa enskilda bolag? Det har ju redan här förekommit en sammanslagning av två enskilda bolag till det Stockholmstelefonbolag, som nu existerar, och det är väl då riktigtast att fortsätta på den vägen och få det hela på en hand.

Jag tror, att man måste se denna fråga under en något större synvinkel. Varje telefonabonnet i detta land är icke blott ansluten till det lokala telefnätet, utan han är faktiskt även ansluten till det stora riksnätet, och om han bor i en mera tätt bebyggd del av landet, har han alltså större valuta av sin telefonavgift, än vad en abonnent i en mera avlägsen bygd kan ha, och han bör då betala icke precis det, som möjligen kan svara mot kostnaderna för en anslutning till det lokala telefnätet inom det tätt bebyggda området, utan han bör betala så mycket, att det stora hela går ihop.

Jag har här gjort samma iakttagelser som en föregående ärad talare, nämligen hur underligt starkt motståndet har blivit under denna riksdag, närhelst fråga kommit upp om något slags statsdrift. Det är möjligt och sannolikt, att detta motstånd är en reaktion mot den kanske alltför aggressiva hållning, som i en del av dessa frågor gjorts gällande från det socialdemokratiska partiet. Men å andra sidan har man gått till den ytterligheten, att man nu icke blott motsätter sig statens övertagande av rena produktiva företag, utan även visar en rädsla för att understödja de gamla statliga kommunikationsverken, som varit till och med fördel

för vårt land drivits, långt innan vi hade några socialdemokrater här i landet. Detta omslag fick jag särskilt ett egendomligt tillfälle att konstatera, när jag hörde herr Lübecks anförande. Herr Lübeck uppträdde här och delgav kammaren de motiv, som man år 1906 stödde sig på, när det gällde att motivera den då föreliggande kungl. propositionen i denna fråga, vilken för övrigt hade till fader herr Lindman, som då var chef för telegrafstyrelsen. Men herr Lübeck jävade nu i högsta grad dessa skal. Ja, så låter det nu, men huru låt det år 1916, då vi även hade denna telefonfråga uppe? Det rörde sig då icke om något statsinköp, utan det var fråga om vissa avgifter för telefonnätet och vad man möjligen skulle kunna företaga för att äntligen få en sammanslagning eller samtrafik till stånd eller över huvud taget få bort det ogynnsamma ekonomiska resultatet av rikstelefonen här i Stockholm. Då yttrade herr Lübeck bland annat: »Det är min övertygelse, att det syndats åtskilligt i fråga om telefonpolitiken i landet, och den, som icke har de minsta synderna på sitt samvete, torde vara riksdagens andra kammare, som åtminstone ett par gånger avslagit framställningar från Kungl. Maj:t om inköpande av allmänna bolagets nät vid tidpunkter, när detta skulle varit en klok och framsynt åtgärd, något som telegrafstyrelsen också framhållit, jag tror senast 1906.» Det är en sådan politik, som skulle vara klok och framsynt, men denna ogillar nu herr Lübeck i hög grad. Det förefaller mig vara ett alltför hastigt omslag, herr Lübeck, och jag misstänker, att om några år herr Lübeck kanske själv ångrar, att han i dag ställt sig på de s. k. syndarnas sida i denna fråga.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Endast några ord! Herr Magnusson i Skövde var mycket bekymrad och trodde, att ett beslut i enlighet med statsutskottets tillstyrkande hemställan skulle försämra möjligheten för landsbygden att få telefon. Hur förhåller det sig med den saken? Ser man på de närmaste åren, skulle ett beslut i enlighet med statsutskottets hemställan medföra en fördel för landsbygden? Och varför? Jo, emedan ett köp skulle lösgöra de små telefonstationerna på alla de ställen runt omkring Stockholm, där vi nu ha dubbla telefonstationer. Stockholmstelefon sträcker nu sina ledningar omkring 70 kilometer åt alla håll runt omkring Stockholm och alla bolagets inom detta område befintliga stationer skulle nu bli onödiga, varigenom växelbord, ledningar m. m. skulle frigöras och kunna flyttas ut till herr Magnussons trakt, till min trakt och till andra delar av landet. Man har för närvarande icke tillgång till dylik materiel och kan icke anskaffa sådan, men tack vare de 10,000 telefonapparater, som man beräknar skulle komma att frigöras genom det nu föreslagna köpet skulle man få möjlighet att tillgodose såväl min trakt som herr Magnussons trakt och även andra delar av landet med telefonapparater, något som eljest icke vore möjligt. För den närmaste tiden innebär således detta telefonköp en direkt fördel

Ang. telegrafstyrelsens förslag om inköpande av det enskilda telefontjänsten i Stockholm med omnejd.
(Forts.)

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

och icke någon nackdel för landsbygden just därigenom, att apparater och växelbord och ledningar på detta sätt skulle frigöras.

Vad angår den mera längre fram liggande tiden, menar herr Magnusson, att vi genom ett dylikt avtal skulle binda så mycket pengar, att vi icke hade några medel att tillgå för att tillgodose telefonväsendets utveckling på landsbygden. Jag är dock icke alls rädd för den saken, ty vad är det som härvidlag kostar så mycket pengar för landsbygdens vidkommande? Jo, det är de interurbana ledningarna, och i den vägen måste mycket göras. Men utgifterna härför betala sig, och jag vill erinra om, att rikstelefon före kriget lämnade god behållning på sin rörelse, och det är min bestämda övertygelse, att det skall kunna bliva samma resultat även hädanefter, så snart som normala förhållanden åter ha inträtt. Jag tror icke, att Sveriges riksdag, vare sig första eller andra kammaren, skall, vare sig herr Magnusson i Skövde eller jag, komma att vägra anslag till sådana ändamål, som utvecklingen av telefonväsendet på landsbygden.

Nu säger herr Magnusson, att det är ett fattigdomsbevis, att rikstelefon i motsats till allmänna telefon icke kunnat skaffa materiel. Jag ber här att ännu en gång få understryka vad jag senast yttrade, nämligen att det beror även i viss mån på den som lämnat anslag, att måhända icke tillräckligt rikligt sådant ställts till telegrafstyrelsens förfogande, och främst beror det på en annan omständighet, nämligen att Stockholmstelefon har ett begränsat område för sin verksamhet, och att detta område var i det närmaste färdigt, med reservledning utdragna och dylikt, då kriget bröt ut. De reserver, som rikstelefon hade, lågo i telegrafstyrelsens magasin, och då abonnemangen ökades så oerhört, som under denna tid varit fallet, förstär var och en, att dessa reserver ha måst gå åt. År 1914 var det, om jag icke missminner mig, 16,000 nya abonnemangsansökningar inom hela vårt land, medan i följande, om jag icke är oriktigt underrättad, antalet nya dylika ansökningar uppgick till icke mindre än närmare 26,000, d. v. s. det var 70 å 80 procent flera ansökningar år 1917 än år 1914 och då förstär var och en, att när man under denna tid icke fått in någon koppar eller någon annan i detta fall erforderlig materiel, det måste bli slut på reserverna, även om man hade aldrig så mycket pengar att köpa för. Jag tycker, att även om man icke är telefontekniker man måste förstå, att under sådana förhållanden materielen nödvändigtvis tar slut, när det inträffar en så ofantligt stor rusning av nya abonnenter.

Jag vill nu till sist även yttra några ord angående finansieringen av denna affär. Herr Hildebrand har bragt i kammarens åtanke, hurusom han och jag voro i dispyt om, huruvida det för nästa år borde beviljas 10 miljoner kronor ytterligare till telegrafverket eller ej. Jag medger villigt, att det var en lämplighetsfråga, huruvida man skulle bevilja dessa 10 miljoner eller ej, och det ansågs nu, att lämpligheten talade för, att så borde ske. Men jag vill icke säga, att därför att man beviljat 15 miljoner kronor för i år och

10 miljoner kronor för nästa år, telegrafstyrelsen skall ovillkorligen vara skyldig att även använda dessa medel. Däri har herr Hildebrand ju rätt. Det är ju klart, att om icke telegrafverket kan anskaffa materiel till sådan mängd, att de sålunda ansagna medlen tagas i anspråk för inköp av denna materiel, behöva icke heller dessa miljoner lånas upp. Om man emellertid gör ett överslag över den totala budgeten, behöver man icke taga med dessa 5 miljoner kronor. Det är så, som departementschefen och statsutskottet sett på saken, och det blir således icke någon belastning av den totalbudget, som man hittilldags tänkt sig. Men jag ber att på samma gång få understryka, att det icke gäller att anskaffa 5 miljoner kronor för varje år; reserverna betyda härvidlag avsevärt mycket, men huru mycket de betyda, därom kan jag icke göra något bestämt uttalande. Det viktigaste är dock, att vi nu kunna få den materiel, som vi behöva.

*Ang. telegraf-
verkets overta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

Herr Hildebrand gav vidare uttryck åt vissa betänkligheter gent emot av telegrafstyrelsen gjorda uttalanden angående den finansiella ställningen år 1922. Jag kan ge herr Hildebrand rätt däri, att vi nu ingenting veta om, huru det då kan komma att te sig. Jag har även gjort mig den frågan, vad som kan menas med telegrafstyrelsens uttalande, då styrelsen säger, att enligt vad den inhämtat, det skulle bliva en lättnad på penningmarknaden år 1922. så att det då skulle gå att lättare placera statsobligationer. Jag har försökt taga reda på, vad man haft i sikte, när man skrev detta. och det tyckes vara så, att man avsett att de betydande tillgodohavanden, som svenska banker och svenska affärsmän ha i utlandet. komma att förfalla omkring den tiden. så att vi då skulle från utlandet få in betydliga belopp. Såvitt jag kunnat göra mig underrettad angående vissa finansiella operationer, förhåller det sig även så, att vid den tidpunkten en väsentlig del av de svenska tillgodohavandena i utlandet skall börja strömma in till vårt land. Det är tydligen detta, som telegrafstyrelsen tänkt på. Det förefaller mig således, som om det funnes ett visst fog för detta telegrafstyrelsens resonemang, även om man naturligtvis kan säga, att det hela är antaganden, som möjligen icke kunna komma att hålla streck.

Herr talman! Jag vill i denna sena timme icke vidare upptaga tiden, utan ber att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lübeck: Herr talman, mina herrar! Jag förstår väl, att kammarens ledamöter äro färdiga med sin mening uti denna fråga. och kanske herrarna voro detta redan när ni kommo hit till denna debatt, så att det måhända över huvud taget varit onödigt att här diskutera frågan. Men jag tillåter mig dock att med anledning särskilt av vad herr Bernhard Eriksson yttrade efter mitt första anförande ytterligare belysa den utredning, på grund av vilken ni bildat er mening i denna sak.

Först ett par ord till herr von Sneidern, som fann en viss tillfredsställelse i att åberopa vad jag sade i telefontaxefrågan år

Ang. telegraf-
verkets över-
tagande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

1916. Jag vill erinra herr von Sneidern om, att jag då icke uttalade mig emot, att detta köp över huvud taget någon gång komme till stånd, utan att jag vände mig emot de synpunkter, som då voro framlagda och förklarade, att dessa föreföll mig vara ganska svaga. Herr von Sneidern läste ju själv här upp ur mitt anförande vid nämnda tillfälle, hursom jag frågade, varför icke staten gjort denna affär vid en tidpunkt, när det var lämpligt att göra den. Jag tror, att herr von Sneiderns hela citat i detta fall hänger tämligen i luften och att det i stället är ett bevis för vad jag här sagt.

Däremot ber jag att få erinra herr von Sneidern om en sak, nämligen att herr von Sneidern år 1916 var mycket ivrig och även lyckades att få in i motiveringen en liten snärt åt allmänna telefonbolaget i Stockholm av den innebörd, att staten borde klämma efter nämnda bolag på något sätt för att bringa detsamma på knä och göra det litet mörare. Jag konstaterar med tillfredsställelse, att herr von Sneidern ändrat asikt så hastigt i denna fråga, till det bättre, det vill jag gärna erkänna.

Om jag sedan får övergå till herr Bernhard Erikssons replik under denna debatt, skulle jag fortfarande vilja efterlysa ett svar på frågan, huruvida det är rätt att använda de 10 miljoner, som tidigare beviljats till rikstelefonnätets utvidgning, på det sätt som här föreslås. Jag har icke fått något svar på den frågan. Herr Bernhard Eriksson nöjde sig med att hänvisa till de reserver, som finnas återopade å sid. 36 i utredningen. Men dessa reserver äro här upptagna till ett belopp av cirka 8 miljoner kronor. Det är naturligtvis endast en del därav och kanske en ganska liten del, som kan anses vara av sådan natur, att de 10 miljonerna kronor kunna användas för detta ändamål. Jag tror sålunda, att man fortfarande har anledning att fråga sig, om dessa 10 miljoner verkligen bliva använda för det av riksdagen avsedda syftet, när de nu användas för detta ändamål.

I fråga om nämnda reserver anförde herr Bernhard Eriksson vidare, att det förhållandet, att rikstelefon icke varit försedd med tillräckliga reserver, har berott på riksdagen. Ja, jag tror, att det ligger ganska mycket i detta svar och att det är betecknande för det sätt, varpå riksdagen gått tillväga, trots det att man i allmänna telefonbolaget haft ett gott föredöme, i det att detta bolag försett sig med goda reserver och visat stor framsynthet. Jag vill tillägga, att det finnes ingen garanti för, att riksdagen blir mera framsynt i fortsättningen.

Det anfördes av en talare, att vi högermän voro inkonsekventa i detta fall, därför att när det talas om karteller och truster inom den enskilda affärsvärlden, voro vi icke rädda för monopol. Jo, herr Ingvarson, jag tror det var han, som sade det, det äro vi visst det, och jag hör icke till dem, som se enbart fördelar i monopolsystem inom den enskilda affärsvärlden. Så snart verkliga olägenheter och missbruk framstå på grund av kartell- och trustbildningar inom den en-

skilda affärsvärlden, skall jag gärna vara med herr Ingvarson om att söka skapa botemedel för den saken.

Den fria samtrafiken har varit föremål för en del diskussion. Men man saknar i Kungl. Maj:ts utredning och även i den fortsatta utredningen varje antydan om, huruvida icke asutrafiken skulle kunna införas utan inlösen, så att man därigenom bidroge till ökad enhetlighet ifråga om telefonförhållandena i Stockholm. I stället är det så, som jag ber få erinra herr von Sneidern om, med anledning av 1916 års debatt, att rikstelefon här i Stockholm och telegrafverket gått fram på ett ganska småsinnat och litet framsynt sätt, då det gällt denna samtrafik. Den avskaffades därför att man trodde, att man på det sättet skulle kunna hämma det allmänna telefonbolagets utveckling, något som misslyckats ganska grundligt. Man har gått så långt, att man, om jag minnes rätt från 1916 års debatt, förbjudit statens verk och inrättningar i Stockholm, t. ex. postverket och sådana, att använda allmänna telefon, trots att det för dem och allmänheten skulle vara en uppenbar fördel att få använda den.

Så till sist i frågan om kostnaderna säger herr Bernhard Eriksson, att om vi vänta med denna inlösen, blir det mycket större kapital, som erfordras, och att det därför blir svårare att genomföra saken. Jag tillåter mig vända om den frågan: varför beslöts icke telefonköpet redan 1906? Då behövdes det ännu mindre kapital. Erfarenheten ger sålunda vid handen, att det skälet knappast är giltigt.

Till allra sist frågan om koncessionen. Jag uttalade i mitt förra anförande, att det var 14 år kvar på koncessionen. I det fallet gjorde jag mig skyldig till ett misstag, som herr Bernhard Eriksson ville rätta till att det återstode 25 år. I själva verket är det 23 år. Men detta gäller endast den av staten meddelade koncessionen å ledningarna utanför Stockholm, icke koncessionen inom stadens område, som är den viktigaste.

Ja, jag hyser, såsom också herr Ingvarson framhöll, icke någon som helst önskan att allmänna telefonbolaget skall klämmas efter. Därtill har allmänna telefonbolaget skött sig för väl och gjort hela landet för stor nytta. Men jag anser, att man kan fordra, att när ett förslag lägges fram för riksdagen och avser en utgift på 47 miljoner kronor, det skall ske på grundval av en bättre utredning än som av regeringen presterats och att man därvid även bort avhandla frågan om tiden för koncessionens upphörande i någon mån och frågan om hur inlösen därvid skall ske. Man vet, att det skall ske efter värdering, men om därmed avses det tekniska värdet eller affärsvärdet har över huvud taget icke diskuterats. Det är i detta avseende en bra skral grundval, när man nöjer sig med att säga, att inköpet per apparat räknat är billigare nu än förra gången. På den sortens utredning borde icke andra kammaren besluta om en utgift på 47 miljoner kronor.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag var nog djärv att begära ordet närmast för att få konstatera, att icke hela Stockholms-

*Ang. telegraf-
verkets över-
tagande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)*

Ang. telegraf-
verkets överta-
gande av det
enskilda tele-
fonnätet i
Stockholm med
omnejd.
(Forts.)

bänken har sammangaddat sig mot detta förslag. När jag begärde ordet, var det endast motståndare till förslaget, som hade yttrat sig från Stockholmsbänken. Jag är för min del livligt övertygad om att man icke får se saken uteslutande ur Stockholmssynpunkt. En del — om det är ett flertal eller ett mindretal kan man icke avgöra — får det bättre, och andra få det sämre. Jag för min del röstar för sammanslagningen ur den synpunkten, att jag anser sammanslagningen principiellt och nationalekonomiskt riktigt. Om något är oförsvarbart ur nationalekonomisk synpunkt, så är det det nuvarande telefontillståndet. Man lägger dubbla kablar i gatorna, och det är ingen linje som fullt utnyttjas. På landsbygden går det miltals av bägge ledningarna sida vid sida på skilda stolpar, och ingendera stolpen uppbär det linjenät, som den kunde uppbära. En mängd små platser inom Stockholms rayon har dubbla stationer, små platser, som kanske icke hava ettusen innevånare. Jag anser, att det ingalunda är förkastligt att göra detta köp. Det förkastliga ligger däri, att riksdagen icke gjort det redan år 1902.

Vår värderade kammarledamot, herr Magnusson i Skövde, sade fula ord om rikstelefon för att den icke kunnat skaffa sig tillräcklig materiel. Men det gäller även om Stockholmstelefon, att den lider av materielbrist, och herr Magnusson kan väl icke påstå, att vare sig det ena eller andra av telefonföretagen har gjort kriget och vad därav följer. Det är närmast det båda lida av. Men det vansinniga, herr Magnusson, ligger däri, att när det är materielbrist, det är två företag, som behöva materiel och som kivas om det lilla, som verkligen kan fås.

Herr talman! Jag yrkar av livligaste övertygelse bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr von Sneidern: Nej herr Lübeck, jag har nog icke ändrat mening i den föreliggande frågan. Redan 1916 och långt tidigare har jag väsentligen av intresse för landsbygdens telefonväsende önskat att få en sammanslagning till stånd. Jag har nu icke till hands det utlåtande, som då avgavs, men om jag icke missminner mig, tror jag, att däri står — och jag har själv skrivit utlåtandet — att om icke skäligen uppgörelse kunde vinnas med Stockholmstelefonen, så finge man överväga, vilka åtgärder som kunde behöva vidtagas. Efter de upplysningar, som lämnats, har jag anledning antaga, att skäligen uppgörelse har uppnåtts, och därför önskar jag att man nu slår till.

Herr Lübeck har ställt sig på en ståndpunkt, som kan komma att visa sig farlig om några år. Om någon sammanslagning nu icke kommer till stånd, kan han komma att inse, att man nu förlorat ett lämpligt tillfälle. Herr Lübeck återkommer gång efter annat till talet om bristande utredning, och herr Nylander säger detsamma. Herrarna säga, att det skulle varit av intresse att ha fått veta mera i denna fråga, än de fått veta. Herrarna ha dock själva suttit i statsutskottet, varför ha då herrarna icke sökt att åstadkomma denna utredning, sökt att få fram de upplysningar,

som herrarna behövt för att taga ställning till denna viktiga fråga i stället för att säga, att det icke låg på bordet allt vad man ville veta? . Det tycks icke vara så konstiga saker, som herrarna önska få reda på. Herrarna påpeka, att man icke sagt det och det, och att man först nu fått veta det och det. Varför ha herrarna icke begärt dessa upplysningar förut, och sedan tagit ställning till frågan, då den verkliga är viktig?

Ang. telegrafverkets övertagande av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Herr Lübeck: Herr talman! Det skall icke taga mera än en kvarts minut, vad jag har att säga.

Jag ber få nämna, att jag icke haft mycket tillfälle att deltaga i statsutskottets behandling av detta ärende, eftersom jag också varit medlem i vattenrättsutskottet, varför jag ber att få fria mig för den beskyllning, som herr von Sneidern uttalade mot mig. Men nog har jag inom statsutskottet efterlyst utredning i de av mig angivna punkterna och finner det egendomligt att en sådan utredning likväl icke framkommit. Frågan var alltså given, men svaret har uteblivit.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 196, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 137 ja mot 37 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Vidare föredrogos vart för sig första sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar; och

nr 4, i anledning av väckt motion om förlängd utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1917 års klass vid fotfolket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls av kammaren.

§ 3.

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 47, i anledning av väckt motion om förtydligande i visst avseende av bestämmelserna angående partihandel med rusdrycker.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 137, hade herr *Lithander* hemställt, att riksdagen måtte fatta beslut om sådant förtydligande av gällande lagstiftning, att partihandeln med alkoholhaltiga drycker (utom egentligt brännvin) finge, i enlighet med av fjolårets riksdag antagna bestämmelser, oförhindrat utövas av enskilda näringsidkare.

Utskottet hemställde, att ovanberörda motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Lithander*, som ansett, dels att utlåtande från kommerskollegium bort föreligga, innan utskottet fattat beslut i frågan, dels ock att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av bestämmelser rörande kontrollstyrelsens verksamhet jämlikt § 19 i förordningen av 14 juni 1917 måtte ålägga styrelsen att tillse, det den i §§ 10 och 13 enskilda näringsidkare medgivna partihandelsrätten ej genom styrelsens pris- och inköpsnämnd eller annorledes inskränktes, utan att nämnda handel mellan de därtill berättigade firmor samt mellan dem och systembolagen oförhindrat och under för alla lika villkor måtte kunna fortgå; samt

av herrar *Hammarström*, *Antonsson*, *Berg* i Staby och *Forssman*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan, i reservationen angiven lydelse.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Lithander*: Herr talman! Den föreliggande frågan är givetvis ingen nykterhetsfråga. I nykterhetssträvanden kunna vi vara ense. Det skall blott ske med förstånd. Den motion, som jag avgivit, syftar enbart till att bringa rättvisa i en sak, som genom den tillämpning, som förordningen kommit att få, icke verkar så rättvist för vissa näringsgrupper, som den skulle göra, och det är därför jag i motionen yrkat sådana förtydliganden, att riksdagens beslut skulle även i handling bliva respekterat. Utskottet har emellertid avstyrkt denna motion och i den reservation, som jag fogat till detta utlåtande, har jag först riktat en anmärkning mot det, att utskottet enbart inhämtat kontrollstyrelsens utlåtande i frågan. Jag har gjort detta så mycket mera, som kontrollstyrelsen genom den direkta anmärkning, som framställts mot densamma i motionen, blivit så att säga part i saken. Jag har inom utskottet yrkat, att vi hade bort tillfråga den myndighet, som

kan anses vara fullt fristående och som är organ för näringslivet, nämligen kommerskollegium, men det har icke blivit gjort. Jag anser, att utskottet hade bort ha ett sådant utlåtande såsom underlag, när utskottet gått att bedöma denna fråga, och då det gällt att få rättelse i ett förhållande, som på ett mycket ingripande sätt har berört stora näringsgrupper.

Utskottet har i sitt utlåtande omtalat, att det av Kungl. Maj:t tillkallats sakkunniga för undersökning av ersättningsförhållandena. I detta fall vill jag bara i förbigående uttala den uppfattningen, att jag anser, att de sakkunniga varit mycket ensidigt tillsatta, därför att det icke funnits någon representant för de stora näringsgrupper, vilkas ersättning skulle bedömas. Vidare säges det här »att frågan om omorganisationen av partihandeln med viner och spritdrycker bleve föremål för närmare övervägande.» Det är just mot detta som jag riktat mig, just mot detta att man kommit med en fait accompli, och det har undandragits riksdagens bedömande, huruvida det varit riksdagens önskan att gå med på den inslagna vägen eller icke. Den nuvarande departementschefen har bland annat yttrat: »En intressekonflikt mellan det allmännas intresse och det enskilda förvärvsintresset torde här svårigen kunna undvikas.» Beträffande detta vill jag säga, att så länge riksdagens beslut i alla fall existerar, som tryggar den enskildes rätt i detta fall, så bör detta riksdagens beslut respekteras, och i varje fall borde andra kammaren vara särskilt mån att intet avsteg därifrån i ringaste mån skulle få äga rum.

Vidare säger det nuvarande statsrådet: »Häri genom skulle statsverket få hela ledningen av bolagen i sin hand och vara berättigat till desammas avkastning.» Då vill jag göra den frågan: huru ställer det sig egentligen med den saken, när man i övrigt söker frigöra både stat och kommun från varje avkastning och varje beroende av den ekonomiska rörelsen med spirituosa, när man här i själva departementschefens yttrande finner ett pekande på något, som, om det fullföljdes, skulle gå stick i stäv mot vad som i varje fall varit andrakammarmajoritetens mening? Och jag vill säga, att om det är förkastligt för den enskilde att driva en sådan näring, så icke blir det bättre därför att staten själv tar avkastningen. I varje fall skall den frågan gå den riktiga vägen och avgöras av riksdagen; jag skall sedan komma till den väg som man ansett lämplig att gå.

Kontrollstyrelsen har här uttalat sig rörande den anmärkning, som jag gjort och säger, att min framställning i övervägande grad är överdriven och vilar på missuppfattning. Jag vill då göra gällande, att när man, då jag väckte min motion, hunnit monopolisera 60 procent av vinhandeln, så överdriver man sannerligen icke, då man gör den erinran, som jag gjorde i fjol. Sedan den dag, jag väckte min motion, har monopolisering ytterligare ägt rum, så att procentsatsen för närvarande överstiger 70.

Här säger utskottet: »Såsom kontrollstyrelsen framhållit, synes det icke vara möjligt att på den av motionären ifrågasatta vä-

Ang. partihandeln med spritdrycker.
Forts.

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

gen förhindra den koncentration som för närvarande pågår på vin- och spirituosa-handeln område.» Jag vill för min del göra gällande, att utan det stöd för en sådan koncentration, som just finnes hos kontrollstyrelsen, hade den aldrig någonsin kunnat äga rum.

Jag för min del ansett, att utskottet bort taga bestämt avstånd från monopoliseringen av denna näring, och utskottet hade bort göra ett bestämt uttalande för ett verkligt respekterande av riksdagens beslut i alla sådana avseenden, där det funnits möjlighet att inverka på statens myndigheter och organ i ett sådant syfte.

Här föreligga som synes tvenne reservationer. I den, som är undertecknad av herr Hammarström med flera, säges det:

»Såvitt något obehörigt tvång ej utövas gentemot de enskilda handlandena, torde i och för sig ej vara något att anmärka mot den pågående koncentrationen. Erfarenheten har ej heller hittills visat, att några verkliga olägenheter skulle vara förknippade med en sådan koncentration.»

Jag vill beträffande detta erinra om, att i närvarande stund äro 70 procent av denna av staten som fullt legitim och lojal betraktade näringsutövare avkopplade från möjligheten att kunna bedriva sin näring genom att de mot sin vilja pressats att avstå sin affärsverksamhet åt denna koncentration. Jag vill även erinra om, att det finnes firmor, som gått i arv från far till son genom generationer, och där det icke bara varit fråga om den avkastning, som affären givit. Det är klart, att avkastningen har sin betydelse för varje näringsidkare, men det finnes även något annat, och det är att här gäller det en verksamhet, som näringsidkaren vuxit upp i och ägnat sig åt, och i ett land, som har näringsfrihet, skulle det icke under någon form från statens sida kunna påtvingas enskilda näringsidkare en sådan koncentration mot deras önskan.

Nåväl. tvärt emot vad herr Hammarström m. fl. antager, har denna koncentration i sin ordning redan utövat sitt tvång icke bara på dem, som tvingats att lämna sin fria näring, utan även på dem, som hittills ställt sig utanför. Detta har skett så, att denna koncentration fått åt sig överlämnad rätten att ensam verkställa import från främmande länder, denna rätt, som traktatsenligt är förbehållen enskilda svenska köpmän. Jag vill i det hänseendet bland annat hänvisa till en öppen fråga till doktor Bratt, framställd i Stockholms Dagblad den 31 maj i år.

Jag skall be att något få uppehålla mig vid de erinringar, som kontrollstyrelsen har gjort. Som jag redan nämnt, gjorde jag i fjol en anmärkning på denna pågående koncentration, och jag framhöll, att den icke stod i överensstämmelse med riksdagens beslut, som avsåg, att dessa vinhandlare såsom en ersättning skulle fritt få bedriva sin partihandel. Jag erinrade om, att en i kontrollstyrelsens tjänst varande person hade varit den drivande kraften, och att det hela stod utanför riksdagens kontroll. Detta mitt yttrande vidhåller jag, och jag har icke blivit övertygad av kon-

trollstyrelsens svar, att jag har haft orätt. Tvärtom har jag i mycket hög grad styrkts i att mitt uttalande under fjolåret var fullkomligt riktigt. Till bevis för detta vill jag nämna följande.

I kontrollstyrelsens svarsskrivelse säges det, att styrelsen år 1916 av dåvarande chefen för finansdepartementet erhöi ett underhandsuppdrag att undersöka möjligheterna huruvida icke vin- och spirituosaaffärerna skulle mot en viss lösesumma kunna inlösas. Och hur fullgjordes detta uppdrag att undersöka? Jo, det skedde på det sättet att kontrollstyrelsen utsåg en person, som var anställd i styrelsens pris- och inköpsnämnd, och denna person nöjde sig icke med att undersöka utan avslutade faktiskt den åtgärd, som han var satt att undersöka. Nu torde man kunna ifrågasätta, huruvida statsrådet hade befogenhet att giva ett sådant uppdrag. Emellertid, ett uppdrag kan ju ges och en undersökning verkställas, men då skola också instruktioner begränsa uppdraget, så att det icke blir som här, att den svenska vinhandelsnäringsen i verkligheten monopoliseras till över 70 procent. Här säger kontrollstyrelsen, att den på enhällig tillstyrkan av sakkunniga uppdrog åt denna person att undersöka möjligheterna för att åstadkomma en inlösnings av de enskilda vin- och spirituosa-handlandena.

Vidare heter det, att i de instruktioner som lämnades, uttryckligen framhölls, att uppdraget endast innebar förhåndsundersökningar och att, därest dessa gäve ett positivt resultat, förslag till inlösningsförfarande skulle avgivits.

Som jag redan nämnt har emellertid styrelsen gått längre än detta. Saken är nu en fait accompli, och riksdagen har icke blivit tillfrågad om detta var rätta vägen att gå eller ej. Även om man antager, att riksdagen senare skulle ha beslutat detta, är det väl ändå riksdagens rättighet att få diskutera denna fråga på förhand och möjligen giva andra direktiv än som i detta fall statsrådet och chefen för finansdepartementet samt vidare kontrollstyrelsen hava lämnat. Nu har saken kommit i det läget, att det hela är ett fullbordat faktum, och vad som upprör mig är, att utövarna av denna fria näring icke ha haft den fria ställning de skulle kunnat intaga därest förhandlingarna icke skett genom en av kontrollstyrelsen utsedd person, vilket på grund av det tryck som detta verk över huvud taget kan utöva på näringsidkarna, gjort att de fått falla till föga.

Kontrollstyrelsen säger, att »det anförda giver vid handen, att kontrollstyrelsen såsom sådan står helt och hållet utanför» det lämnade uppdraget, och »att uppdraget åt direktör Vennerberg att undersöka möjligheterna för åvägabringande av ett inlösningsförfarande lämnades honom icke såsom direktör i kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd utan såsom sakkunnig på detta särskilda område».

Jag får verkligen säga, att det är ett högst egendomligt sätt att gå till väga av ett statens ämbetsverk. Här får ju den ena handen icke veta vad den andra gör; en person, som är anställd där, är ena ögonblicket en privatperson och i det andra en stats-

Ang. partihandeln med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

tjänsteman, som kommer till dessa firmor och övar tvång på dem på ett sätt, som verkligen borde vara uteslutet.

Kontrollstyrelsen säger vidare, »att de resultat, som eventuellt kunde vinnas, *voro avsedda* att underställas statsmakternas prövning». Jag vill då påpeka, att man icke nöjde sig med detta utan gick till inlösen utan att fråga statsmakterna om prisvillkor och annat. Jag vill därför på det bestämdaste tillbakavisa det yttrande, varmed kontrollstyrelsen avslutat sin skrivelse, nämligen att de av mig i andra kammaren lämnade uppgifterna icke skulle vara med sanna förhållandet överensstämmande. Chefen för kontrollstyrelsen uttalar sin förvåning över att jag lämnat dylika uppgifter i riksdagen, då jag var närvarande vid det tillfälle, då överdirektören inför departementschefen lämnade en utförlig redogörelse för styrelsens åtgöranden i fråga om åvägabringande av förslag till ett inlösningsförfarande. Då vill jag svara, att jag visserligen var närvarande vid tillfället i fråga men ingalunda blev övertygad av innehållet i de anföranden, som chefen för kontrollstyrelsen hade, om det lämpliga i att gå tillväga som styrelsen gjort. Lika litet anser jag, att den skrivelse, som kontrollstyrelsen sedan kommit med, är något bevis för detta. I ena ögonblicket erkänner sig styrelsen ha erhållit ett uppdrag av finansministern och i det andra förklarar styrelsen, att den såsom sådan står helt och hållet utanför det till ifrågavarande person lämnade uppdraget. Jag vill framställa den frågan vad man över huvud taget skall kalla ett dylikt sätt att gå tillväga.

Emellertid framgår det även av andra handlingar tydligt och klart vart man syftar hän. I ett nummer av Forum för den 9 mars i år har doktor Ivan Bratt en artikel, i vilken han säger: »Nu har under halvtannat år Stockholmssystemet tagit vissa initiativ vilka avsett, dels att gagna statsekonomiska intressen, dels och avlösa de privata vinhandlarnas intressen och länka utvecklingen i en viss bestämd riktning.»

Jag frågar huruvida det står i verklig överensstämmelse vare sig med de beslut, som riksdagen en gång fattat, om att partihandeln skall vara fri eller med den paragraf i grundlagen, som säger, att inga monopolier må instiftas, med mindre de varit föremål för riksdagens beslut. Men här kommer man med en *fait accompli*, som innebär monopolisering av en hittills fri näring. Nu säger man, att det är meningen att erbjuda staten sammanslutningen, men hur ställer det sig om staten icke skulle övertaga denna? Ja, då lär det bli — jag upprepar detsamma som jag sade i fjol — protokollfört eller ej, så dock i alla fall med kontrollstyrelsens medvetande men med näringsidkarnas ogillande, som denna sak kommer att äga rum. Ja, då står där ett faktiskt monopol i en enda mans hand, och han kan förfara med saken precis som han vill. Detta kan då icke vara önskvärt, och dess bättre finnes det ju firmor, som icke fallit till föga. Jag vill hoppas, att de icke heller skola göra det, ty det kan icke vara nyttigt, att det blir monopol, eller att tävlan kommer bort på något område. Jag har fått ett bestämt

intryck av, att det på detta område rätt och råder ett rättslöshets-tillstånd som man måste reagera mot och på det högsta beklaga.

Av min motion framgår, att min uppfattning är den, att här riksdagen en gång fattat ett beslut, så skall riksdagen se till att det icke på några vägar eller på något sätt lämnas asido och till sin innebörd underkännes, och därför har jag ansett, att utskottet borde tydligt och klart givit uttryck åt denna uppfattning.

Jag ber, herr talman, att för min del få yrka bifall till den reservation, som jag fogat till bevillningsutskottets betänkande.

Herr Källman: Herr talman! Motionären synes eftersträva att genom vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen förhindra trustbildning — vilket i och för sig är en mycket egendomlig form — men då han i denna sin strävan icke har fått bistånd av någon enda medlem av bevillningsutskottet, förstår säkert kammaren, att jag icke behöver använda mycken tid för att försvara utskottets majoritets uppfattning. Jag vill dock lämna ett par faktiska upplysningar, som jag tror skola ha ett praktiskt värde, och som torde förklara, av vilken anledning motionären så ivrigt och varmt gått ut till strid för de intressen det här gäller.

Det har i bevillningsutskottets andra avdelning, som förberedande behandlat ärendet, blivit upplyst, att det rätt en stor villervalla beträffande just inköp av spirituosa. Man har ansett, att det i längden icke gärna kunde få fortsätta på det viset inom en rörelse, som i stort sett vore statens. Sedan denna pris- och inköpsnämnd kommit till stånd, mot vilken herr Lithander bland annat vänt sig, har man åstadkommit en lämpligare förmedlingsprovision. Det centrala i hela detta ärende är, att mindre samvetsgranna vin- och spirituosahandlare genom de av motionären påtalade vidtagna åtgärderna ha förhindrats att med användande av mer eller mindre otillättna medel tillhandahålla allmänheten underhålliga blandningar till avsevärt höga priser. De ifrågavarande åtgärderna ha således framförallt gått ut på att skydda spirituosakonsumenternas intresse och deras rätt och alltså gått ut på att tillförsäkra konsumenterna en god vara till rimligt pris — det vill säga ur nykterhetssynpunkt är varan naturligtvis under inga förhållanden god, men ur motionärens synpunkt skulle detta vara huvudfrågan. De missförhållanden, som motionären klandrat i sin motion, har man strängt taget undanröjt just genom de åtgärder, som också av honom blivit föremål för klander.

Det har vidare blivit upplyst, att de bättre firmorna inom branschen icke haft något emot att sälja sina affärer, medan däremot de som vilja »blanda» och tjäna grova pengar på det, icke äro nöjda med vin- och spritcentralens konkurrens. Det kan icke hjälpas, att det måste sägas, att det ser ut, som om det vore dessa senare firmors intressen, som herr Lithander företräder och vill skydda, och icke de lojala firmornas intressen.

När det förhåller sig på det sättet, förstår kammaren nog, att det icke kan vara nödvändigt för mig att ingå på ett närmare

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

bemötande av vad motionären anförde. Det skulle annars vara åtskilligt att erinra mot hans motion.

Jag vill emellertid till sist framhålla, att det är ganska viktigt, att det enskilda intresset i vad det gäller rusdryckshanteringen så mycket som möjligt avkopplas från densamma. I så måtto är även detta en nykterhetsfråga, men i övrigt är det icke så, utan det hela inskränker sig till att vara en fråga, som faller inom näringsfrihetsförordningens ram.

Jag hemställer därför, herr talman, utan att närmare gå in på saken, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Jag ber att från början få förutskicka, att då jag ger min anslutning till den av herr Lithander väckta motionen, gör jag det icke på grund av de skäl han nyss närmare framfört, utan på grund av andra omständigheter, som jag tror, att bevillningsutskottet knappast tagit i betraktande, då detta utlåtande avgavs. Ty de förhållanden, som jag nu tänker på, ha inträffat så nyligen, att jag knappast tror, att de blivit föremål för uppmärksamhet inom bevillningsutskottet. Jag skall dock taga en punkt ur herr Lithanders reservation som utgångspunkt. Det är när han säger »att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av bestämmelser rörande kontrollstyrelsens verksamhet jämlikt § 19 i förordningen av 14 juni 1917 måtte ålägga styrelsen att tillse, det den i §§ 10 och 13 enskilda näringsidkare medgivna parti-handelsrätten ej genom styrelsens pris- och inköpsnämnd eller annorledes inskränkes». Det är detta »eller annorledes» som jag särskilt ber att få understryka, och det av följande skäl.

Som herrarna torde ha sett av tidningarna, sprede för en tid sedan en notis i franska pressen, enligt vilken de franska myndigheterna hade bestämt, att intet vin skulle få inköpas till Sverige, som icke ställdes till aktiebolaget Stockholmssystemet. Det är naturligtvis svårt för oss att härutinnan kunna vidtaga några särskilda åtgärder, då ju detta är en handelspolitisk fråga, mot vilken från vår sida väl svårigen någonting kan göras. Jag vet icke, om vår regering på diplomatisk väg vidtagit några steg med anledning av denna franska ukas, men det skulle vara intressant att få veta om från officiellt håll någon åtgärd blivit vidtagen i anledning av detta meddelande.

Nu har emellertid Stockholmssystemets chef dementerat meddelandet och förklarat, att denna sak icke skett genom hans tillskyndan. Ja det är ju möjligt, att så är fallet, men jag ställer mig mycket tvivlande mot hans påstående, att *han på förhand icke alls* känner till saken, ty det vore väl egendomligt, om franska staten skulle fatta ett sådant beslut som att Stockholmssystemet skulle stå som mottagare för alla dessa varor, om icke de franska myndigheterna först gjort sig underrättade om, huruvida Stockholmssystemet *ville* stå såsom mottagare för varorna.

Nu inväntades i går till Kristiania en ångare med en ganska stor last av franska viner till enskilda mottagare här i Sverige,

viner, som — jag ber att få påpeka det — redan äro betalda. Man hade väntat, att respektive mottagare skulle i vanlig ordning och i enlighet med de kontrakt, som ingåtts med de franska husen, få mottaga varorna, men nu äro som sagt konossementen ställda på Stockholmssystemet. Ingen som driver en näring, torde väl kunna bestrida, att de personer, som nu drabbats av denna plötsliga förordning, som gäller varor, vilka redan äro av dem betalda, måste komma i en pinsam ställning, då de icke alls veta, hur de skola ställa sig. Den 30 maj ha också vinhandlarna skrivit till Stockholmssystemet och framställt en del frågor i anledning av det passerade, men ha till dato icke erhållit något svar. En hel del andra affärer står man i begrepp att reglera, då skeppningsmöjligheter förefinnas, men man vågar icke på grund av den absolut ohållbara situation, vari man nu kommit. Jag förstår, att det är svårt för Stockholmssystemet att omedelbart lämna ett svar till dessa oroliga affärsmän, som dock driva en lojal näring, men ett svar måste man dock snarast möjligt få, så att upplysning kan vinnas, hur Stockholmssystemet kommer att ställa sig till dessa enskilda näringsidkare, om man nu icke finner en diplomatisk förhandling med franska myndigheterna lämplig. Jag för min del vill icke alls påyrka något sådant, ty mitt intresse är endast att vi skola komma till ett så direkt och livligt varuutbyte med Frankrike som möjligt, både ifråga om import och export. Men om man icke finner det lämpligt att gå den diplomatiska vägen, måste man dock av våra statsmyndigheter snarast möjligt få fastslaget, att Stockholmssystemet icke må erhålla rätt att göra några *extra inkomster och tillägg* på en vara, som av enskilda näringsidkare utan överträdande av lagens bestämmelser importerats och redan blivit betald, ehuru varorna sedan skickats till Stockholmssystemet vilket för respektive mottagare förut var alldeles obekant.

Det har gått rykten, som jag här endast ber att få omnämna — jag har ingen anledning att yttra mig om, huruvida ryktena tala sant eller ej, ty jag har icke kunnat kontrollera dem — det har i alla fall gått rykten, att Stockholmssystemet skulle ha för avsikt att lägga på en viss förtjänst på dessa en gång redan betalda varor. Jag kan icke finna annat, än att detta — om det är riktigt — måste stå i uppenbar strid med den av riksdagen i fjol antagna lagen, ty enligt denna skulle dock dessa importörer ha rätt att till den 1 januari 1919 fritt driva sin näring och fritt importera sina varor. Nu skulle man, om dessa förhållanden besanna sig, helt och hållet ha gått riksdagens egen lagstiftningslagstridigt i förväg, ty som jag nämnde, denna lag skall dock träda i kraft först den 1 januari nästa år. Jag finner under sådana förhållanden att herr Lithanders reservation är av största betydelse, nämligen i dess uttalande att kontrollstyrelsen bör tillse, att denna av riksdagen medgivna partihandelsrätt *icke heller annorledes* inskränkes, vilket dock blir följden, om detta Stockholmssystem skulle få rätt att draga extra avance på dessa varor

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

som svenska importörer redan betalt, och för sin egen räkning importerat till landet.

Jag för min del har ansett mig böra göra dessa påpekanden ur näringsfrihetens synpunkt, och jag anser, att riksdagens egen prestige fordrar, att ett sådant uttalande göres, då det faktiskt gäller att tillse, att av riksdagen beslutade lagstiftningsåtgärder verkligen åtlydas. Jag hoppas för min del, att Stockholmssystemet i denna fråga endast kommer att få uppträda som ett slags speditör, opartiskt, ty därigenom blir ju risken för de enskilda importörerna ringa, och därigenom kommer man icke heller att inkräkta på de beslutade lagarna, som dock träda i kraft först från och med ingången av nästa år.

På grund av de skäl jag nu anfört, och vilka icke alls finnas omnämnda i herr Lithanders reservation eller i utskottets betänkande, då det ju gäller förhållanden som först nyligen inträffat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Lithanders reservation.

Herr Berg i Staby. Herr talman! Ja skall be att få säga några ord, eftersom jag biträtt den reservation, som är avgiven av herr Hammarström med flera och vidfogad utskottets betänkande. Reservanterna ha lika litet som utskottets flertal kunnat yrka bifall till den av herr Lithander väckta motionen, men hava önskat en något olika motivering för sitt avslagsyrkande.

Som bekant skulle ju enligt försäljningsförordningen, som antogs 1917, partihandeln få fritt utövas till 1922 och även därefter, i sistnämnda fall dock med förbehåll av kontrollstyrelsens tillstånd. Det är mot detta intrång på denna rättighet, som herr Lithander trott sig finna, som han velat uppträda och gjort sitt yrkande. Nu förklarar kontrollstyrelsen, att denna företeelse, som herr Lithander gjort anmärkning på, eller sammanslutningen av vin- och spirituosa-handlare, endast är en vanlig ekonomisk sammanslutning, och utskottet har ingenting att säga om saken. Reservanterna ha samma uppfattning, men ha tillagt en mening, som utgör den egentliga skillnaden mellan reservanternas och utskottets förslag. Den meningen lyder så här:

»Skulle emellertid erfarenheten giva vid handen, att sådana förväntningar ej uppfyllas, eller att efter den ifrågavarande koncentrationens genomförande den konsumerande allmänhetens berättigade anspråk icke bliva tillgodosedda, lär det få anses utslutet, att icke kontrollstyrelsen skulle veta att avägbringa erforderlig rättelse, bl. a. genom begagnande av sin ovan omnämda befogenhet att lämna nya medgivanden till partihandel med vin eller spritdrycker.»

Där ha salunda reservanterna velat inlägga en liten svag reservation till förmån för motionen, om man så vill. För min del har jag ansett mig böra biträda denna reservation, icke så mycket på grund av de uttalanden, som äro gjorda uti herr Lithanders motion, utan på grund av de erfarenheter jag gjort vid en revision av Uppsala spritbolags räkenskaper i mars månad. Jag fann då, att bolaget

Ang. parti-handeln med rusdrycker.
(Forts.)

numera på grund av uppmaning från kontrollstyrelsen inköper sina varor från pris- och inköpsnämnden i stället för att få inköpa varorna från annat håll. Detta förhållande slog mig genast med förvåning. Jag hade nämligen i minnet 19 § 2 mom. uti brännvinsförsäljningsförordningen, som säger: »Vid utövande av sin verksamhet står bolag under överinseende av kontrollstyrelsen och har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka hos rusdrycker ävensom angående räkenskapers förande och i övrigt beträffande bolagets förvaltning eller eljest i de i denna förordning särskilt angivna hänseenden kan meddela.» Jag hade fattat denna paragraf så, att kontrollstyrelsen skulle ge bolagen vissa föreskrifter hur de skulle göra sina inköp, men aldrig hade jag tänkt mig, att kontrollstyrelsen skulle föreskriva, att bolagen skulle göra inköp från kontrollstyrelsen eller kontrollstyrelsens organ. Min uppmärksamhet fästes alltså på detta förhållande redan vid denna tid, och när jag fick vara med om att behandla herr Lithanders motion, stod den egendomlighet klar för mig, som jag tyckte mig finna vid revisionen.

Nu säger kontrollstyrelsen, som sagt, att detta är en vanlig ekonomisk sammanslutning, och utskottet, liksom reservanterna, har sagt, att om detta är endast en vanlig ekonomisk sammanslutning, är det ingenting alls att säga om saken. Kontrollstyrelsen säger angående pris- och inköpsnämnden, att den redan på grund av riksdagens år 1915 fattade beslut hade fått den uppfattningen, att riksdagen förutsatte, att kontrollstyrelsen »för möjliggörande av ett enhetligt uppträdande från brännvinsförsäljningsbolagens sida gentemot producenternas starka sammanslutningar kunde komma att föreskriva gemensamma inköp av bolagen och inrättande av en särskild pris- och inköpsnämnd.» Kontrollstyrelsen fann sig sålunda föranlåten i anledning av 1915 års riksdags beslut att inrätta en pris- och inköpsnämnd, som skulle ha att bevaka bolagens intressen gentemot producenternas starka sammanslutningar — därmed menas väl, efter vad jag kan föstå, reningsverken, d. v. s. brännvinsfabrikerna. Så fattade jag åtminstone saken. Inrättande av pris- och inköpsnämnden var sålunda en åtgärd, som var avsedd att utgöra en motvikt mot producenterna. Vidare säger kontrollstyrelsen i sitt utlåtande litet längre ned om denna sak att nämnden enligt kontrollstyrelsens mening »icke vore affärsdrivande i vanlig mening. Nämnden verkställde visserligen inköp av varor, men endast för bolagens räkning; nämnden kunde ej sägas sälja varor till bolagen utan förmedlade dessa varors försäljning till bolagen.» Då jag läste detta, tyckte jag, att det icke var riktigt sant, med den ertarenhet, som jag hade från Uppsala spritbolag, ty räkningarna äro dock utställda från kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd, och denna levererar varorna precis som en vanlig leverantör. Bolaget får endast vända sig till denna pris- och inköpsnämnd och där göra inköp av *samtliga* varor. Det synes mig sålunda, som om denna sak icke vore fullt klar.

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

Det kan ju nu hända, att jag för min del missförstått det beslut, som riksdagen fattade i fjol, eller att jag i det inlagt någonting, som inte ligger där, att jag så att säga fattat bestämmelserna vidare, än de egentligen voro. Det vågar jag inte yttra mig om. Men för min del har jag sett någonting anmärkningsvärt i detta, och därför har jag velat vara med om den mycket lilla reservation, som ligger i det av mig nyss anförda i reservanternas motivering intagna uttalandet.

Jag ber på grund av vad jag sagt att få yrka bifall till den utav herr Hammarström vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar? I herr Lithanders föreliggande motion kan jag för min del inte se något annat än en fortsatt och konsekvent attack utefter samma linje, som herr Nylander för icke länge sedan drog upp, när det gällde en attack gentemot förslaget, att kontrollstyrelsens brännvinsavdelning, skulle uppföras på ordinarie stat. Under herr Lithanders motion i år liksom också hela det anförande han höll här i kammaren låg samma tankegång, som låg under hans angrepp på kontrollstyrelsen vid fjolårets riksdag när det gällde en hemställan om att ge denna styrelse förstärkta arbetskrafter. Herr Lithander har i alla fall lyckats fullständigt undgå att taga någon som helst hänsyn till de fakta, som framlagts utav kontrollstyrelsen uti den bilaga, som finnes fogad här till utskottsbetänkandet. Jag ber att få erinra därom, att av denna redogörelse till bevillningsutskottet, framgår det uppenbart, att pris- och inköpsnämnden befanns vara nödvändig och dess nödvändighet var förutsedd, redan när riksdagsskrivelsen nr 134 år 1915 avläts, och det är på den punkten icke fullständigt riktigt, som herr Berg i Staby söker göra gällande, att inrättandet av pris- och inköpsnämnden skulle ha brutit ramen för 1915 års riksdagsbeslut, utan tvärtom ligger uti denna riksdagsskrivelse en anvisning just på inrättandet av något dylikt såsom nödvändigt.

Sålunda ber jag att få framhålla, att kontrollstyrelsens föreskrifter till bolagen att från och med år 1917 inköpa samtliga slag av brännvin genom denna pris- och inköpsnämnd, är en åtgärd, som därför är fullt och väl grundad i riksdagens skrivelse av 1915, och vidare, att kontrollstyrelsen redan den 26 juni 1917, när den bemötte de anmärkningar, som hade framställts från spirituosahandlande-håll, till full evidens ådagalade, att pris- och inköpsnämnden icke är något affärsdrivande verk uti vanlig mening, och på den punkten aktade sig såväl herr Lithander som herr Nylander och herr Berg i Staby att ingå.

Vidare ber jag att få påpeka, att spirituosahandlandena faktiskt gynnats utav pris- och inköpsnämnden, ehuru den i vissa fall begärt mer än andra anbudsgivare. I bilagan anföras siffror, som tydligt och klart visa, att det tagits den allra största hänsyn till dem.

Jag ber också att få framhäva, att kontrollstyrelsen uttryckligen påpekar, att det kan vara nödvändigt för nämnden att ha särskilda finare originalvaror på lager, ty det har, som här framhållits från kontrollstyrelsens sida, visat sig omöjligt att lata dessa små rekvisitioner gå efter hand direkt från producenten, och det blir både billigare för konsumenten och rent administrativt bättre att föra lager hos pris- och inköpsnämnden. Vidare vill jag framhålla, att det är oriktigt, som herr Lithander sökt framställa saken i sin motion, att marknadspriset här skulle bestämmas av denna pris- och inköpsnämnd. De siffror, som här anförts uti bilagan, visa, att det är ingalunda denna pris- och inköpsnämnd, som har bestämt marknadspriset, utan detta har bestämts i stället av dessa privata vinhandlande.

Herr Lithander resonerade på sådant sätt, att kammaren borde ha fått det intrycket, att här har ägt rum rent av ett brott mot grundlagen. Han behagade framställa saken på det sättet, att här skulle i själva verket en statsinlösen redan ha ägt rum. Dyligt är ingenting annat än ett förvirrat, okunnigt tal från herr Lithanders sida. Det har inte ägt rum någon inlösen alls från statens sida. Det kan under sådana förhållanden inte riktas några anmärkningar, som herr Lithander här tog sig friheten att göra, gående ut på att man här så att säga vid sidan av grundlagen skulle ha infört det monopol, på vilket han syftade. Ty det är i själva verket på det sättet, som också erinrats av kontrollstyrelsen, att en dylik koncentration utav spirituoshandeln kan man icke förhindra, utan den pågår ju alldeles oavsett de lagbestämmelser, som riksdagen fattade vid sitt beslut i fjol, och man kan heller inte, som herr Lithander tyckes vilja göra, vindicera, att det skulle vara i strid med riksdagsbeslutet från i fjol, att denna koncentration pågår.

Nej, det är alldeles påtagligt, att herr Lithander här riktat sin nitälskan på alldeles oriktig punkt. Ty vill han ha en ändring av dessa förhållanden, skall han inte begära en ändring uti rusdrycksförsäljningsförordningen, utan då skall han komma med en motion, som kräver en speciell lagstiftning gentemot trust- och kartellbildningar. Då går herr Lithander den riktiga vägen. Men det är inte genom att kasta sig på rusdrycksförsäljningslagstiftningen som man kan få en ändring i detta förhållande, ty vad herr Lithander här angripit är, att här ägt rum en privat monopolisering och en privat förtrustning, och då har han också, om han vill få rättelse på denna punkt, att försöka få till stånd lagstiftningsåtgärder mot en dylik privat förtrustning, men dessa lagstiftningsåtgärder höra icke hemma under rusdrycksförsäljningsförordningen.

Herr Lithander beskyller fortfarande kontrollstyrelsen för att ha spelat med i den här monopoliseringshistorien, och söker därvid göra ett särskilt nummer utav att just herr Vennerberg utsetts från kontrollstyrelsens sida. Ja, det var ingalunda någon tillfällighet, herr Lithander, att det just blev herr Vennerberg,

Ang. parti-handeln med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

ty herr Vennerberg råkar vara en av landets främsta experter på vinhandelns område. Han har, som bekant, själv för åtskilliga år sedan i Finland ägnat sig åt denna affärsverksamhet och befanns därför utomordentligt väl skickad att här göra en förhandsundersökning rörande dessa förhållanden. För övrigt är det egendomligt, att herr Lithander nu vill upprepa denna beskyllning, när man här till utskottets betänkande har bifogat denna protest ifrån kontrollstyrelsens överdirektör och extra första aktuarie, en protest, som fastnaglar fullständigt *osanningen* uti vad herr Lithander här påstått. När nu herr Lithander går vidare, förklarar han, att här har rätt och råder en rättslöshet, mot vilken han vill protesterar. Jag skulle för min del vilja säga, att här har länge rätt och råder nog också alltjämt en viss grad utav laglöshet, gentemot vilken den här fortgående förtrustinngen visat sig vara en väg, som kan befinnas ganska framkomlig. Och ur nykterhets-synpunkt må jag säga, att vi ha all anledning att vara både tack-samma och glada åt denna utveckling, varigenom det givits staten möjlighet att få ett fastare grepp om hela denna affärsrörelse och därmed också få till stånd ett bättre nykterhetsresultat.

Vad herr Nylander beträffar, förde han en bevisföring, som sannerligen var ett rekord i brist på sammanhang. Han började med att referera till några tidningsnotiser, vilkas riktighet han själv inte alls vågade gå i borgen för, och dessa tidningsnotiser rörde importförhållanden med avseende å franska viner och Stockholmssystemet. Ifrån detta kom han till den slutsatsen, att han måste yrka bifall till herr Lithanders reservation, som här gäller införandet i brännvinsförsäljningsförordningen utav bestämmelser, som skulle omöjliggöra en privat förtrustinng och monopolisering. Forsävt jag kan se, hänger allt vad herr Nylander här talade om fullständigt i luften. Ånej, om jag får säga min mening om vad som ligger under denna motion, skulle jag vilja säga, att det är fortfarande några förtvivlade ansträngningar att nu skjuta fram i förgrunden dessa spirituossaintressen, som dels genom fjolårets lagstiftning och dels genom denna privata förtrustinng känt sig trädde för när, och jag vill även på den punkten tillägga, vad jag haft anledning att en gång förut säga, att det finnes inga som helst utsikter att här i andra kammaren söka blåsa liv i det saligen avsomnade medborgarförbundet för supfrihet. Ty det är dock, trots allt, ingenting annat än ett vågskvalp av hela det förbundet, både herr Lithanders motion och hans eget anförande och den tämligen svaga apologi, som herr Nylander i sällskap med herr Berg i Staby bestått denna reservation.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Herr *Sävström* instämde häruti.

Herr Lithander: Herr talman! Beträffande herr Källmans yttrande vill jag säga det, att jag för min del reagerar lika myc-

ket som någonsin herr Källman emot varje varuförfalskning, varje varuförsämring och varje anbringande av missvisande etiketter. Vad jag yrkat på i min motion har varit avsett att trygga den fullt lojala handel, som riksdagen en gång beslutat skall äga rum. Och jag har enbart begärt att få ett förtydligande av formuleringen av riksdagens ord. Det kan man väl icke tyda till att vara någon-ting annat än vad det är, ty man får väl i alla fall utgå från, att det är enbart den lojala handeln, som riksdagen velat trygga.

I avseende å de missvisande etiketterna är det med intresse jag finner, att en av dem som varit med om detta utlåtande, som alltså yrkar på att några missvisande etiketter icke skola finnas, är en av ledamöterna i tobaksmonopolets styrelse. Han är icke här i dag. I annat fall skulle jag kunnat mera direkt rikta mig till honom. Men jag har här i min ficka en cigarettbunt, som är tryckt med dels ryska bokstäver, dels svenska bokstäver, dels försedd med svenska tobaksmonopolets märke. Ettdera är fel. Ty äro de tillverkade i Ryssland, har man icke rätt att sätta svenska bokstäver. Äro de tillverkade här hemma, så har man icke rätt att sätta ryska bokstäver och Moskva på etiketten. Och i varje fall anser jag det vara under tobaksmonopolets värdighet att använda etiketter som göra, att man faktiskt icke vet, vad det är för en vara som köpes. Om emellertid hans egenskap av ledamot i bevillningsutskottet ville påverka honom i hans egenskap av ledamot av tobaksmonopolets styrelse och där åstadkomma de rättelser, som han här gör sig till målsman för, så vore det enbart glädjande.

Med avseende på vin- och spritcentralen har jag i alla fall den bestämda uppfattningen, att man där icke har större garanti för att man får mera veta, vad det är för varor som bringas ut i marknaden, än man har hos enskilda vinhandlare, som haft ett ganska långvarigt arbete med att arbeta sig in i en marknad och som sannerligen äro mycket måna om sitt anseende. Jag tror, att de ha lika mycket skäl som någon stor trust att iakttaga riktiga former. Och jag kan bara erinra om att den början vin- och spritcentralen gjort verkar åtminstone icke på mig övertygande, att man har större garantier där. Ty en av de första åtgärder den vidtagit är att väsentligt förändra en del punchsorter av mycket kända märken men ändock bibehålla dessa märken. Det brukas dock alltid, när varor ändras, att även etiketterna ändras. I det fallet ser jag således mycket gärna, att man följer den anvisning bevillningsutskottet här givit.

Det har vidare yttrats under debatten, att vin- och spritcentralen icke är något affärsdrivande verk i vanlig mening. Ja, dess bättre är det tillvägagångssätt de använt ganska ovanligt. Men nog får man anse det vara ett verk, som driver affärer i alla fall, när de lagra viner och försälja viner. Jag har för min del reagerat mot att en privat förtrusning under kontrollstyrelsens hägn har ägt rum.

Till sist vill jag bara säga det, att värdesättningen mellan

Ang. parti-handeln med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

herr Engbergs och herr Bergs i Staby yttrande tror jag nog, att kammaren kommer att göra för egen del själv.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag får medgiva, att jag är rätt förvånad över att det rivits upp en debatt i denna fråga. Jag vill bara säga det, att när nu motionären här föreslår i viss mån utsträckt rätt att försälja viner, men hans framställning är sådan, att han icke ens kan få någon enda av förstakammarledamöterna i utskottet med sig på sitt förslag, då tycker jag det icke tjänar mycket till att försöka få denna kammares bifall.

Jag har emellertid icke stått upp här för att säga detta. Jag blev uppkallad av herr Nylander, som sade, att han skulle meddela en del omständigheter, som nog hade för utskottet varit obekanta. Ja, vad var det för någonting han meddelade? Jo, först och främst erinrade han om att han talade i näringsfrihetens intresse. Sedan vände han han sig med ett angrepp mot Stockholmssystemet. Jag tar för givet, att en representant för näringslivets intressen borde veta, att Stockholmssystemet är ett svenskt bolag, som också bör åtnjuta näringsfrihet.

Vidare klandrade han Stockholmssystemet, för att det icke besvarade framställningar och förfrågningar, som gjordes av svenska näringsidkare. Ja, jag får säga, att det är orätt av Stockholmssystemet att icke svara på förfrågningar och framställningar. Det bör varje affärsman göra. Men om vi här i riksdagen böra lägga oss i den saken, det tvivlar jag på.

Vidare påstod han, att Stockholmssystemet begått olagligheter mot andra näringsidkare här i landet, och han gjorde gällande, att även det skulle riksdagen lägga sig i. Då skall jag säga denne representant, att det är icke riksdagens uppgift att beivra olagligheter som begåtts. Det skola åklagarna eller domstolarna göra. Råd därför i stället de näringsidkare, som anse sig behandlade på det sättet av Stockholmssystemet, att vända sig till Sveriges domstolar och på den vägen söka rättelse.

Jag tror icke det tjänar någonting till att herrarna försöka i denna kammare driva denna sak vidare, utan om herrarna vilja driva det till votering, så får ni se, huru få röster ni få.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Herr Engberg framförde gent emot mig, att mitt anförande saknade all logik och sammanhang. Den anmärkningen ber jag att få tillbakavisa och framhålla, att den beror på att herr Engberg tycks i denna sak ha mycket svårt att fatta. Han säger, att jag kommer med lösa rykten om vad jag sett i tidningsnotiser, som jag icke kunnat kontrollera. Jag har icke alls kommit med sådant svävande tal, som herr Engberg lät påskina, ty jag framförde bestämt, att dessa tidningsnotiser hade jag sett och att de varit anledning till att tidningarna intervjuade herr Bratt. Men han förklarade då, som jag yttrade, att det franska meddelandet var honom

fullkomligt obekant. Vad jag sedermera under mitt anförande framhöll, var ett annat faktum nämligen, att just i går väntades en bat, för vilken konossementen voro ställda icke på de egentliga mottagarna utan på Stockholmssystemet. Vi stå sålunda här inför ett fait accompli, fastän herr Bratt påstår, att han icke känner till det. För att ytterligare understryka logiken och riktigheten i mitt resonemang vill jag understryka mitt förra påpekande nämligen, att jag betvivlar, att franska staten kan företaga en sådan åtgärd, utan att förvissa sig om att Stockholmssystemet verkligen är villigt att stå som mottagare. Har man förvissat sig om en sådan sak, så har man naturligtvis vänt sig till chefen för Stockholmssystemet, och att det är herr Bratt, vill väl icke herr Engberg bestrida.

Herr Engberg genmälde vidare som han alltid gör, mot mina absolut orubbliga fakta, helt enkelt det: vad herr Nylander sade, det hänger i luften. Ja, det är så lätt att säga, att det hänger i luften, men kom med fakta emot, herr Engberg!

Sedan kom herr Engberg med sin gamla vanliga visa mot mig, när jag har en annan åsikt än han, men bakom vilken stå tusenden och åter tusenden här i landet, nämligen hans angrepp mot mitt påstående att det finns personer av annan åsikt än herr Engberg, nämligen icke absolutister. Den principfrågan absolutism eller icke vill jag naturligtvis icke nu upptaga till debatt. Men jag har rättighet att fordra respekt för *mina åsikter*, herr Engberg. Jag anser också, att sådana där slagord som »medborgarförbundet för »supfrihet» och andra sådana — tillåt mig säga det — »dumheter» bör herr Engberg använda på folkmöten men icke i riksdagens andra kammare. Det ber jag herr Engberg förskona oss ifrån hädanefter.

Herr Rune behagade säga, att jag riktat ett angrepp mot Stockholmssystemet och anklagat det för att ha begått olagligheter. När har jag sagt detta? Är det någon som kan påstå, att jag sagt att Stockholmssystemet *har begått olagligheter*? Nej, mina herrar, men jag har fordrat att få klarhet i, huruvida Stockholmssystemet kommer att gå den av riksdagen i fjol beslutade lagen i förväg. Det är det som jag ber att få klarhet i och som jag vill ha antecknat till kammarens protokoll, därför att det är icke en sak — som herr Rune vill låta påskina — som bara angår de enskilda bolagen men icke riksdagen. Vi kunna visserligen icke lägga oss i direkt vad enskilda företag göra, men det ligger dock en viss och icke så liten konsekvens i vad herr Lithander anför i sin reservation, nämligen att, när jag tänker på de av mig relaterade omständigheterna, vi dock böra få in den punkt, där det står, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av bestämmelser rörande kontrollstyrelsens verksamhet jämlikt § 19 i förordningen av 14 juni 1917 måtte ålägga styrelsen att tillse, det den i §§ 10 och 13 enskilda näringsidkare medgivna partihandelsrätten ej genom styrelsens pris- eller inköpsnämnd eller annorledes inskränkes» — det är just detta *annorledes*, som jag åsyftar — »utan att nämnda handel mellan de därtill berättigade firmor samt mellan dem och systembolagen oförhindrat och under för alla lika villkor må kunna fortgå.» Det anser

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

Ang. parti-
handeln med
rusdrycker.
(Forts.)

jag dock är av vikt och ett skydd för näringsfriheten, som riksdagen därigenom skulle giva.

Att sedan herr Rune kommer och säger, att »ni kan gärna begära votering», det anser jag vara ett mycket svagt argument, ty jag vet mycket väl, huru för oss som minoritetsmän den voteringen utfaller. Men jag är icke övertygad om att herrarne ha rätt, därför att herrarne äro flera.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande på bifall till herr Lithanders reservation.

Herr R u n e: Herr talman! Jag vill bara säga till herr Nylander, att jag skrev verkligen icke upp ordalagen, som han använde. Men jag erinrar mig, såvitt jag icke missminner mig, att åtminstone andemeningen i vad han anförde var, att Stockholmssystemet begått något olagligt eller att någon annan begått någon olaglighet mot de ifrågavarande näringsidkarna, vilkas sak han förfäktar. Han fällde bland annat det yttrande, såvitt jag icke missminner mig, att han ansåg, att det var riksdagens plikt att se till, att lagarna efterlevdes. Om det nu var så, så skall jag än en gång be att få säga herr Nylander, att det är domstolarnas och åklagarnas plikt att tillse, att lagarna efterlevas, och icke riksdagens.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Endast några få ord! Jag ber att gentemot herr Rune få säga, att det är riktigt, som herr Rune säger, att jag anser, att riksdagen bör tillse, att de av densamma stiftade lagar efterföljas. Men det innebär icke, att jag påstått, att rena olagligheter *hava* skett. Vad jag vill hava fram det är, att man från statsmyndigheternas sida bör hava tillsyn över att icke nu ett extra pålägg från Stockholmssystemets sida göres. Att döma däröver, det tillhör visserligen, som herr Rune alldeles riktigt säger, domstolarna, men även kontrollstyrelsen, om herr Lithanders reservation bifalles, dessa få avgöra, huruvida det förekommit olagligheter eller ej. Men därför använder jag icke heller uttrycket olagligheter. Vad jag vill komma till är att av själva *principen och andemeningen* i lagen bör följa, att de importörer, som enligt lagen hava rätt att fortsätta sina affärer, också få göra de till den 1 januari 1919.

Herr R u n e: Är det verkligen herr Nylanders mening, att riksdagen skall lägga sig i om enskilda firmor eller bolag i Sverige göra olagliga och obehöriga s. k. extra pålägg? Det är väl icke vår sak att avgöra. Stockholmssystemet får väl svara självt för sina handlingar, om det lägger på obehöriga extra pålägg. Göras sådana obehöriga pålägg så får herr Nylander — hur många gånger skall jag säga det för att herr Nylander skall begripa det — verkligen vända sig till domstol för att få detta beivrat.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den hemställan, som innefattades i den av herr Lithander

avgivna, vid betänkandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med de av herr Hammarström m. fl. reservervanter föreslagna ändringar beträffande motiveringen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. parti-handeln med rusdrycker.
(Forts.)

§ 4.

Föredrogos vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av framställningar om ändring i avlöningsbestämmelserna för sekreterarna vid justitieombudsmans- och militieombudsmansexpeditionerna; och

lagutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

Utskottens förslag i dessa utlåtanden biföllos.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 123, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i syfte, att jordbruksproduktionen må inriktas på landets självförsörjning, begärdes ordet av

Ang. jordbruksproduktionen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är icke synnerligen tillfredsställande, att en motion, som väckts under den ordinarie motionstiden, alltså inom de tio dagarna efter riksdagens öppnande, skall behandlas i kammaren tjugu dagar efter det riksdagen borde vara slut. Det är så mycket mera tråkigt som motionen i fråga är helt och hållet fristående och icke på något sätt hänger tillsammans med någon kungl. proposition eller står i något sammanhang med något annat ärende. Motionen kunde naturligtvis ha behandlats utan att man behövt vänta på till exempel några propositioner. Jag vet icke, vad orsaken innerst är till att motionen fått vila så länge å jordbruksutskottets andra avdelning. Det är emellertid ett faktum. En sak, som också syns mig märkvärdig är, att när avdelningen inkom till utskottet med sitt förslag, detta blev återremitterat. Sedan återkom det nu föreliggande förslaget, som blev accepterat av utskottet.

Det första förslaget från avdelningen polemiserade direkt mot motionens innehåll i åtskilliga delar. I detta andra förslag, som kom från avdelningen, finner man icke denna polemik, men däremot krypa avdelningen och utskottet där bakom andra tillfälliga utskottets utlåtande över en annan motion, och det enda jordbruksutskottet i detta fall gjort, är, att det förklarar, att dessa båda motioner hava samma mål. Ja, det är verkligen ett ganska egendomligt sätt att behandla en motion, som har samma mål som en annan. Jag trodde eljest, att om två motioner hade samma innehåll, så kunde man behandla dem tillsammans och låta så att säga summariskt den enas avgörande vara beroende av den andras. Nu är det emellertid alldeles tydligt,

Ang. jord-
bruksproduk-
tionen.
(Forte.)

att motionerna till innehållet icke äro desamma. Den ena motionen remitterades till jordbruksutskottet, den andra till ett tillfälligt utskott. Jag förmodar, att det varit nödvändigt att skilja på de båda motionerna, helst som båda hade yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t. Den av herr Lindman m. fl. väckta motionen har då haft bättre tur, enär den blev tillstyrkt av andra tillfälliga utskottet och bifallen av kammaren i så måtto att den hängdes upp på en skrivelse till Kungl. Maj:t från 1916. Utskottet ansåg det vara lämpligt, att det spörsmål motionen ifråga behandlade skulle tagas i betraktande, om skrivelsen ifrån 1916 föranledde till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Nu är det ju tydligt, att när jordbruksutskottet säger, att vår motion är likadan som den andra men icke desto mindre hemställer, att densamma icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, de detaljer vår motion innehåller därmed äro kastade i papperskorgen. Vår motion har då kommit i en mycket ogynnsammare ställning än den andra motionen. Utskottet har dock självt sagt, att målet är desamma. Därför skulle väl de båda motionerna fått samma behandling. Det är tydligt, att när det går så till, att man kryper bakom det andra tillfälliga utskottets utlåtande, så får det icke vara nog med att säga, att målet är lika, utan man måste väl då säga, att antingen en del av motionen utgör en del av den av herr Lindman m. fl. väckta eller också att motionerna helt och hållet sammanfalla. Nu är det ju en lycka för oss, som varit med om att väcka motionen ifråga, att vi hava kommit först, varför det icke kan anses, att vår motion är ett plagiat.

Båda motionerna, synnerligast den av oss väckta, äsyftar ju en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande vårt lands självförsörjning och en begäran om en utredning på vad sätt denna självförsörjning möjligtvis skulle kunna åstadkommas samt ett angivande av huruledes man tänkt sig förhållandena en gång efter kristiden, hur vi då skola inrätta oss beträffande vår självförsörjning, eller om man ämnar helt och hållet uppgiva tanken därpå. Det är just någonting som vi jordbrukare behöva få ett svar på av statsmakterna. Det är en fråga, som jag har ansett vara synnerligen viktig. Och att icke blott jag och mina medmotionärer hava den uppfattningen visar sig därav, att i ett par av de krigförande länderna man redan gått i författning om att verkställa utredning beträffande hur man skall inrätta sig efter kriget med hänsyn till sitt jordbruk och även åtskilliga andra näringar.

Det är då verkligen beklämmande, att vi, som äro ett litet folk och ligga mycket avskilda, icke skola kunna taga så mycket mod till oss, att vi skola kunna våga oss på en sådan utredning. Ty en sådan behöva vi sannerligen framför alla de andra, större nationerna.

Därigenom att jordbruksutskottet förklarar, att vår motion har samma mål som den av herr Lindman m. fl. väckta, vilken blivit av andra tillfälliga utskottet och av andra kammaren bifallen samt där-efter har gått till första kammaren, har utskottet sagt, att vi motionärer fått vår vilja fram. Vi tro inte riktigt på att vi fått vår vilja fram. Jag kunde naturligtvis icke i utskottet opponera mig mot den

saken. Det var omöjligt för mig att reservera mig mot utskottets beslut, därför att jag var enligt utskottet bönhörd över förväntan, åtminstone om jag tager i betraktande det förslag, som utskottets andra avdelning först kom med. Det senare avlämnade förslaget var mycket fördelaktigare för oss, det erkänner jag.

Nu uppstår emellertid en annan fråga. Man vet ju icke, om 1916 års skrivelse föranleder en utredning. Jag hoppas emellertid och tror det. Då blir det ju en annan sak, om bland dem, som skola verkställa denna utredning, det finnes någon som händelsevis kommer att läsa den motion, vi hava väckt. Den av herr Lindman m. fl. väckta motionen kommer man naturligtvis med nödvändighet att läsa, om en sådan kommitté tillsättes. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att, ifall fastän bankarna nu äro glest besatta, det bland de närvarande kan finnas någon, som kommer att utses till ledamot av en dylik kommitté, denne måtte åtminstone läsa motionen. Gör han det, gör han oss en större tjänst än jordbruksutskottets andra avdelning gjort, ty då kan det, som vi i motionen hava sagt, verkligen bliva uppmärksammat och taget i betraktande. Vi äro icke så fordrande, att vi påstå, att våra synpunkter skola med nödvändighet beaktas; saken kunde måhända realiseras bättre. Dock kunde man väl se på detta något; det tycker jag icke är orimligt att begära. Detta står nu emellertid i vida fältet och är bara en from förhoppning; hoppet är ju det sista, som lämnar människan.

Innan jag går ifrån detta ämne, vill jag dock uttala att det är betecknande och sorgligt, att våra stora frågor — dit räknar jag den fråga, som vi här hava fört på tapeten — om vilkas lösning man visserligen kan hava olika meningar men om vilka man bör vara enig, att de äro av utomordentlig vikt för vårt folk, att de skola så totalt negligeras, när de behandlas.

Det är tydligt, herr talman, att som saken nu ligger jag icke har något yrkande att göra.

I detta anförande instämde herr *Westman*.

Härpå yttrade

Herr vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! De motioner, som remitterades till jordbruksutskottet och vilka avsågo produktionens omläggning och höjande, blevo i början av riksdagen bordlagda med tanke på att produktionskommittén i dessa ärenden kunde komma med förslag eller, vilket man påstod vara att förvänta, att propositioner skulle komma från regeringen. Sedermera har denna fråga omhändertagits av folkhushållningskommissionen, och någon kungl. proposition har icke förelegat. Utskottet var emellertid liksom dess andra avdelning förvissat om, att de spörsmål, som blivit berörda i herr Olssons i Kullenbergstorp motion, skulle bli föremål för såväl folkhushållningskommissionens som också Kungl. Maj:ts prövning, utan att riksdagen behövde skriva till Kungl. Maj:t. Med anledning av en motion av herr Lindman m. fl., vilken motion remit-

Ang. jordbruksproduktionen.
(Forts.)

Ang. jordbruksproduktionen.
(Forts.)

terades till ett tillfälligt utskott och vilken står herr Olssons i Kulenbergstorp motion mycket nära och går i ungefär samma riktning som den, har kammaren redan fattat sitt beslut. När frågan nu ånyo togs upp till omprövning, var det väl under sådana förhållanden icke skäl, ja, knappast möjligt för utskottet att komma till kammaren och hemställa, att kammaren skulle fatta ett beslut, som skulle stå det beslut mycket nära, som kammaren redan fattat. Ingen har sagt, att frågan är liten, tvärtom har man sagt, att det är en stor fråga. Men frågan är föremål för regeringens behandling och föremål för utredning, och då bör väl i alla fall herr Olsson i Kulenbergstorp vara nöjd och icke förnärmad, därför att den icke kommer fram under hans namn utan i stället under herr Lindmans, ty herrarna stå ju varandra tämligen nära.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte föredrogs nu; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 7.

Ang. försäljning till staden Eslöv av kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Eslöv av kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17 i Malmöhus län ävensom en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen den 30 april avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 426, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17 om $\frac{98}{192}$ mantal i Malmöhus län finge försälas till staden Eslöv mot en efter tillträde den 14 mars 1919 beräknad köpeskillning av 246.000 kronor samt under villkor i övrigt,

att köpeskillningen skulle till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet kontant erläggas å tillträdesdagen; samt

att staden ensam vidkändes lagfartskostnaden och övriga med köpet förenade kostnader.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 464, av herr Jönsson i Slätåker *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 426 på det sätt, att köpeskillningen sattes till 221,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Beträffande den egendomsförsäljning till Eslövs stad, varom här är fråga, har jag och några kamrater tillåtit oss väcka en motion om nedsättning av köpeskillingen med 25,000 kronor. Ehuru jag naturligtvis icke har den ringaste förhoppning att, mot ett enigt jordbruksutskott, vinna någon framgång i kammaren för detta yrkande, anser jag mig ändå böra yttra några ord till försvar för denna motion.

Jag är fullkomligt på det klara med att det är en allmän uppfattning såväl här i kammaren som ute i landet, att staten i regel gör dåliga affärer med sina jordar. Den utarrenderar dem oftast till alltför låga arrenden, och den säljer måhända också i rätt många fall till allt för billiga priser. Men i detta speciella fall tycks det verkliga vara förhållandet, att mot den nämnd, som verkställt värdering av denna kronoegendom, icke kan riktas någon förebräelse för att den icke tillgodosett statens intresse. Den har nämligen kommit till ett pris av 246,000 kronor för en egendom på 100 tunnland plus en del fäladsmark, och det måste man ju säga är ett ganska gott pris. Ett faktum är, att vederbörande värderingsmän, däribland min kamrat här bakom, Hans Andersson, ha vitsordat, att de, när värderingen verkställdes, icke hade reda på, att egendomens arrendator skulle neka att avträda egendomen förrän hans arrendetid utgår, nämligen 1923. När nu staden redan nästa år skall betala egendomen ifråga, så är det alldeles klart, att staden, alldenstund den icke får disponera den förrän 1923, gör en betydande ränteförlust under dessa år. Den erhåller visserligen arrendet, men detta, som endast utgör cirka 3,000 kronor, räcker med nuvarande räntesatser endast till ränta på ungefär 50,000 kronor eller däromkring.

När staden Eslöv nu vill förvärva denna egendom, så beror detta därpå, att den ansett sig behöva jordområdet för stadens reglering. Egendomen skall användas delvis till egnahemsanläggningar och delvis till park. Och för dess ändamål bör icke staten driva jordvärdet i höjden. Man bör taga i betraktande, att ett tomtvärde å kronor 1:25 per kvadratmeter, är ett ganska högt pris i denna stad, som ju icke precis ökar sin folkmängd med snälltågsfart. Ett faktum är, att ungefär lika väl belägna tomter som de, varom här är fråga, sålts till betydligt billigare pris. Staden kan således icke genom detta egendomsinköp ingripa reglerande på tomtpriserna, utan snarare blir följden den, att dessa, tack vare det höga priset på bostället, drivas i höjden i stället för att nedbringas. Och detta kan ju icke heller ur stadens synpunkt vara önskvärt. Beträffande själva värderingen har också vederbörande domänintendent vitsordat, att en prissänkning med 25,000 kronor, som föreslås i motionen, kan vara skälig. Herr Hans Andersson, som deltagit i värderingen, har vitsordat, att man vid värderingen utgick ifrån att staden skulle kunna tillträda egendomen genast. Nu kan den ju icke tillträda egendomen förrän 1923, till följd av att arrendatorn återtagit sitt förut gjorda medgivande. Med anledning därav blir det ju en högst

Ang. försäljning till staden Eslöv av kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17.

(Forts.)

Ang. försäljning till staden Eslöv av kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17.

betydande stegring i priset, om i köpeskillingen inräknas ränteför-
lusten till år 1923.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Man har i andra debatter särskilt framhållit att egendomsvärdena stigit så betydligt. Det har varit, när vi diskuterat prisfördyringen och sådant. Men så fort det gäller jord, som staten skall sälja till någon stad, så tycks priset alltid vara för högt. Så har det varit, tror jag, ifråga om alla städer, beträffande vilka något sådant ärende i år förelegat. Alltid finns det någon representant, som väcker motion om den saken, att priset är för dyrt och att värderingsmännen, enligt motionärernas mening, satt priset för högt. Jag tror, att värderingen av kronoegendomar, när de skola säljas eller lösas på annat sätt, i allmänhet inte blir för hög. Det finnes heller intet exempel på några sådana klagomål över värderingen, när det gäller att sälja jord till jordbrukare eller upplåta jord till småbruk. Utan då tar man det pris, som åsatts, och betalar det. Men så fort det gäller städerna, så tycks det vara en allmän regel, att det skall anses för dyrt, och så vilja herrarna slå av. Om nu Eslövs stad finner att detta pris är så dyrt, så finns det ju ingenting som hindrar, att man väntar till 1923 med att köpa egendomen. Jag vet icke, varför man vill köpa den just nu. Och om arrendatorn och staden ha ändrat åsikt sinsemellan, så vet jag inte om staten gärna kan rå för den saken. Staden har ju för övrigt en gång förklarat, att den vill betala kronor 1:25 per kvadratmeter. Och inte tycker jag, att det är ett så förfärligt pris för att vara i en stad. Det priset ger man många gånger på landet för tomter och mer till.

För övrigt vill jag säga detsamma som när det gällde en sådan här försäljning till en annan stad — jag tror visst det var Skara — nämligen att man skall gå ifrån värderingen och justera den här riksdagen på grund av enskilda motioner, då komma vi ut i förhållanden, som vi säkert icke kunna beräkna. De, som värdera jordegendomar för statens räkning, skulle då knappast lägga sig särskilt vinn om saken och göra sitt bästa, ty de veta ju då, att riksdagen ändå ändrar det, så att det betyder ingenting, hur man gör. Man bör sannerligen ha synnerligen starka skäl för att ändra en sådan värdering som denna, som tillstyrkts hela vägen upp igenom och som också Kungl. Maj:t godtagit. Här har det icke varit någon meningsskiljaktighet alls i denna fråga, utan värderingen har av alla vederbörande satts till dessa 246.000 kronor.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Utskottet har, som nämnts, följt värderingsmännens förslag, och har icke kunnat göra annat. Jag tror icke heller att vi här behöva spilla

många ord på detta spörsmål. Det förefaller mig en smula egen-<sup>Ang. försälj-
ning till sta-
den Eslöv av
kronoegendom-
men Eslöv nr
15 och 17.</sup>domligt, att herr Jönsson i Revinge yrkade bifall till sin motion, då ju Eslövs stad förklarar sig godkänna den av Kungl. Maj:t föreslagna köpeskillingen för egendomen. Då alltså staden är belåten, synes mig, att också motionärerna böra kunna vara belåtna. 15 och 17.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till i ämnet väckta motioner, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Slutligen föredrogos vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 126, i anledning av väckt motion angående anslag till säkerställande av arbetskraft vid jordbruket; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en kraftledningslånefond ävensom fyra i ämnet väckta motioner;

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning av medel för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte en i ärendet väckt motion;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst; och

nr 21, i anledning av motion angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av möjlighet att upptaga lån mot säkerhet av inteckning i kreatursbesättning och inventarier; och

nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av maximipris å papper.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen nämligen

från lagutskottet:

nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 69.

till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning;

från jordbruksutskottet:

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för år 1918 gjorda framställning om tillskott till krigstidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 för utdikning av staten tillhöriga bränntorvmossor;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förlängd giltighet av lagen den 11 juni 1915 med särskilda bestämmelser beträffande viss samfälld skogsmark inom Kopparbergs län;

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om åstadkommande av skjutsentreprenader;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undantag beträffande fångst av sälhund från det i § 8 jaktstadgan meddelade förbud att vid fångst av djur använda sax;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 för fullbordande av vissa spannmålslagerhus och fryshus;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av statsgruvefält vid Liikavaara i Norrbottens län;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Difosfat av visst område av kronoparken nr 5 i Gällivare socken av Norrbottens län;

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare rörelsekapital för folkhushållningskommissionen m. m.;

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av fastigheter mellan kronan, å ena sidan, och Gimo—Österby bruks aktiebolag å den andra; och

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till täckande av vissa förskott för expeditioner med fartyget Skagerack m. m.; samt

från riksdagens kansli:

nr 269, angående utredning beträffande statens medverkan till pensionering av kvalificerad arbetskraft vid enskilda sociala anstalter;

nr 281, angående vidtagande av åtgärder gör åstadkommande av förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen; och

nr 282, rörande utredning angående inrättande av en professur i statistik och folkhushållslära vid Tekniska högskolan.

§ 10.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 51, angående utredningar om åtgärder till undanrödjande av olägenheterna med s. k. masskassering av valsedlar vid val till riksdagens andra kammare samt vid landstingsmannaval;

nr 89, angående lag om ändrad lydelse av §§ 8. 13 och 14 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.;

nr 90, rörande lag om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare;

nr 91, rörande lag angående beräkning av röstvärdet enligt kommunalförfattningarna för skattskyldig, vars beskattningsbara inkomst blivit vid bevillningstaxeringen år 1918 av viss anledning nedsett;

nr 92, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 16 och 26 riksdagsordningen samt § 1 4:o och § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 93, angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.;

nr 94, angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

nr 95, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

nr 96, rörande förordning om ändrad lydelse av 22 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 97, rörande förordning angående visst undantag från tillämpningen av stadgandena i 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 98, rörande kungörelse om ändrad bestämmelse angående tiden för ikraftträdandet av vissa delar av förordningen den 14 juni 1917 om ändrad lydelse av 3, 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 99, angående lag om ändrad lydelse av 49 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914;

nr 100, angående lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 23 oktober 1914;

nr 101, rörande förslag till förordning angående handel med vissa begagnade föremål m. m.;

- nr 102, rörande lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;
nr 103, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 under nionde huvudtiteln för undersökning av vissa mineralfyndigheter; och
nr 104, angående lag om statsdepartementen.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande av förslag till inrättande av särskilda departement för handel, industri och sjöfart samt för kommunikationer och allmänna arbeten; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 290, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinnese seminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna jämte i ärendet väckta motioner;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av den lägre tekniska undervisningen jämte i ärendet väckta motioner;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för kronans räkning av aktierna i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 202, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

sammansatta stats- och lagutskottets nr 1 memorial, nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 49, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning i fråga om beredande av möjlighet för skattskyldig till anstånd med erläggande av utskylder, som belöpa å taxerat belopp varom tvist pågår; och

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den

14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

lagutskottets memorial och utlåtanden:

nr 71, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 63 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen, dels ock i anledning därav väckt motion;

nr 72, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål, dels ock i anledning därav väckt motion;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisväsendet i rikets städer;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående villkorlig dom; och

nr 75, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m., dels ock fyra i anledning därav väckta motioner;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 131, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot plockning av lingen före viss dag ävensom fem i ämnet väckta motioner;

nr 132, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om norrländska avdikningsanslaget ävensom beträffande allmänna avdikningsanslaget;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till åtgärder för åstadkommande av ökad tillverkning av kalkkväve; och

nr 135, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationen åt tjänstemän hos jordbruksutskottet; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 16, i anledning av första kammarens beslut i fråga om åvägbringande av utredning om föräldrars befriande från skyldigheten att bekosta skolmateriel åt barn i folk- och småskolan; och

nr 17, i anledning av första kammarens beslut i fråga om skrivelse till Konungen om beredande av statsstipendier åt vissa lärjungar vid statens tekniska elementarskolor och med dem likställda enskilda tekniska läroanstalter med statsunderstöd.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Ericsson* i Åtvidaberg under 6 dagar fr. o. m. den 6 juni och
» *Adelswärd* » 2 » » 7 « .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 6 juni.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidna maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Rydén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition,
nr 457, angående ökade medel till utgifter för bränsle, lyshållning
m. m. vid tekniska högskolan.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden
nr 17 och 18 samt statsutskottets utlåtanden och memorial nr
197, 198, 200, 201 och 202.

§ 4.

Vid föredragning härpå av sammansatta stats- och lagutskottets
nr 1 memorial, nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt
utskottets sekreterare och vaktbetjäning biföll kammaren utskottets
läri gjorda hemställan.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet bevillnings-

utskottets betänkanden nr 49 och 50 samt lagutskottets memorial och utlåtanden nr 71—75.

§ 6.

Jordbruksutskottets nu föredragna memorial, nr 131, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag ävensom fem i ämnet väckta motioner lades till handlingarna.

§ 7.

Härefter föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 132, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om norrländska avdikningsanslaget ävensom beträffande allmänna avdikningsanslaget; och blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 8.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 134, som nu föredrogs, blev åter bordlagt.

§ 10.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 135, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos jordbruksutskottet; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 11.

Härpå föredrogs, men bordlades ånyo andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 16 och 17.

§ 12.

Herr vice talmannen lämnade nu ordet till

Herr Larsson i Västerås, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att lagutskottets memorial nr 71, lagutskottets utlåtanden nr 72, 73, 74 och 75 må uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på fredagens föredragningslista, samt att kon-

stitutionsutskottets utlåtande nr 18 må uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på lördagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 13.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 763, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 26, i anledning av andra kammarens beslut på grund av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anläggande av tjarugnar för tillvaratagande av stubbved å statens skogar; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 14.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen

nr 284, i anledning av vissa framställningar under åttonde huvudtiteln; och

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.

§ 15.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av proportionellt valsätt vid alla val, som förrättas av kommunalstyrelse i stad, landsting och kommunalfullmäktige; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av §§ 1, 2, 10, 13, 19, 21, 22, 23, 30, 36, 38 och 39 i förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, dels lag om ändrad lydelse av §§ 1, 3 och 4 i lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 2, 3, 4, 5 och 7 §§ i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm;

statsutskottets utlåtande, nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande vissa anslag under femte huvudtiteln å 1919 års riksstat och tilläggsstaten för år 1918;

andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, dels ock två i ämnet väckta motioner;

sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till lag med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m. dels ock i anledning av propositionen väckt motion; och

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att överlåta fast egendom m. m. dels ock fyra i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av rörelsekapital för folkhushållningskommissionen för finansiering av import till riket av vissa för folkhushållningen erforderliga förnödenheter; samt

tredje särskilda utskottets memorial, nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande tredje särskilda utskottets utlåtande nr 1 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vattenlag m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
